

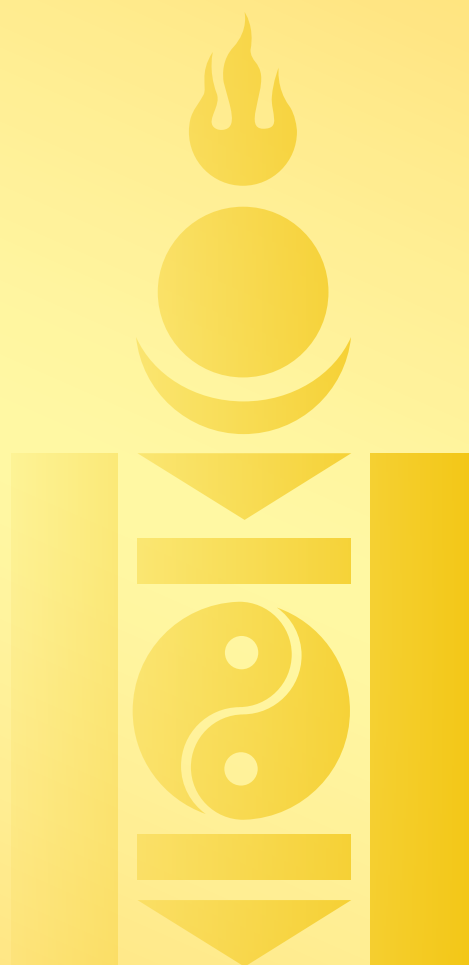

YAG
ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН

2013 ОНЫ

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот
2014

ӨМНӨХ ҮГ

Үндэсний аудитын газрын 2013 оны үйл ажиллагааны тайланг, уг тайланд УИХ-ын Төрийн байгуулалтын Байнгын хорооны 2013 оны 05 дугаар тогтоолын дагуу хийсэн системчилсэн үнэлгээний тайлан болон Үндэсний аудитын газрын 2013 оны төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланд хараат бус аудитын компанийн гаргасан дүгнэлтүүдийн хамт Танд өргөн барьж байна.

Өнгөрсөн 2013 он төрийн аудитын шинэчлэлийн гарааны жил байснаараа онцлог юм.

2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн хүрээнд төрийн аудитын тогтолцоог шинэчлэх эхний ээлжийн зорилтууд шийдвэрлэгдлээ.

Аудитын үйл ажиллагааг дагнаж удирдах, чанарыг

баталгаажуулах институци бий болгож, аудитын чанарын удирдлагын шинэ тогтолцоог бүрдүүлж, төрийн аудитын байгууллагуудыг нэгдмэл зохион байгуулалттай, нэгдсэн системийн бүтэц зохион байгуулалтад орууллаа.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаа төсвийн эрх мэдэл бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас хууль эрх зүй, зохион байгуулалтын хувьд бүрэн хараат бусаар ажиллах нөхцлийг бүрдүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллагын аудитын бодлого, үйл ажиллагааг УИХ-ын хяналтын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх чиглэлд төвлөрүүлэх эрх зүй, зохион байгуулалтын орчинг бүрдүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллагын мэдээллийн технологийн шинэ орчинг бий болгож, аудитын программ хангамжийг нэвтрүүлэх бэлтгэлийг тодорхой хэмжээгээр хангасан гэж үзэж байна. Гэхдээ энэ зорилт бол хугацаа хөрөнгө шаардсан, цогц төсөл арга хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэх төдийгүй, байнга боловсронгуй болгож байх тасралтгүй үйл ажиллагаа юм.

2013 онд төрийн аудитын байгууллага УИХ-ын Төсвийн Байнгын хорооноос ирүүлсэн саналд тулгуурлан боловсруулсан төлөвлөгөөний үндсэн дээр аудитын үйл ажиллагааг эрхлэн явууллаа. Төрийн аудитын нөөцийг хуульд заасан цаглабартай аудитууд, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн эрсдэлтэй салбар, байгууллага, сангууд, төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд анхаарал төвлөрүүлэх бодлого, чиглэлийг баримталж ажиллалаа.

Тайлант онд төрийн аудитын байгууллага төсвөөс авсан санхүүжилтийн нэг төгрөг тутамд 55.20 төгрөгийн үр өгөөж бий болгосон нь өмнөх оноос 23.2 хувиар нэмэгдэж, үр дүнгийн гол үзүүлэлтүүд өссөн байна.

Энэ бүхний дүнд төрийн аудитын шинэчлэлийг гүнзгийрүүлж, аудитын чанар, үр нөлөө, үр өгөөжийг дээшлүүлэх зорилт дэвшүүлэн хэрэгжүүлэх боломж нөхцөл бүрдэж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР

А.ЗАНГАД

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

АХБ	Азийн Хөгжлийн Банк
АЙ ДИ АЙ /IDI/	ИНТОСАИ-ны Хөгжлийн санаачилга
АСОСАИ /ASOSAI/	Аудитын дээд байгууллагуудын Азийн байгууллага
БНМАУ	Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
ДБ	Дэлхийн Банк
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ГЕГ	Гаалийн ерөнхий газар
ЗГХЭГ	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ИБУИНВУ	Их Британи Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улс
ИНТОСАИ /INTOSAI/	Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага
ИССАИ /ISSAI/	Олон улсын стандарт
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
МИАТ	Монголын иргэний агаарын тээвэр
МХЕГ	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар
МУЕА	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор
МУ	Монгол Улс
НиАГ	Нийцлийн аудитын газар
НББ	Нягтлан бодох бүртгэл
НӨАТ	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
НХЭАХН	Нийслэлийн хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах нийгэмлэг
ОССК	Орон сууц санхүүжилтийн корпораци
ОХУ	Оросын Холбооны Улс
СЕХ	Сонгуулийн Ерөнхий Хороо
ТАБ	Төрийн Аудитын байгууллага
ТЕЗ	Төсвийн Ерөнхийлөн захирагч
ТӨААТҮГ	Төрийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар
ТУЗ	Төлөөлөн удирдах зөвлөл
ТЭЗҮ	Техник эдийн засгийн үндэслэл
УИХ	Улсын Их Хурал
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХМХА	Хилийн мэргэжлийн хяналтын алба
ХХЕГ	Хил хамгаалах ерөнхий газар
ХК	Хувьцаат компани
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ЦЕГ	Цагдаагийн Ерөнхий газар
УАГ	Үндэсний аудитын газар
ЭСЯ	Элчин Сайдын Яам

2013 ОНЫ ҮЙЛ ЯВДЛЫН ТОВЧООН

Он, сар, өдөр	Үйл явдлын агуулга
2013.01.10	Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын дэргэд зөвлөх үүрэгтэй Удирдлагын зөвлөл байгуулав.
2013.01.18	Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт Үндэсний аудитын газраас 2013 онд нийлүүлэх бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөг батлав.
2013.01.29- 2013.02.08	Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улсын Лондон хотноо “Монгол Улсын дотоод аудит, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний чадавхийг бэхжүүлэх төсөл” сэдвээр зохион байгуулсан сургалтад Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогч оролцов.
2013.02.07	Үндэсний аудитын газрын 2013-2018 онд хэрэгжүүлэх Стратегийн төлөвлөгөөг батлав.
2013.02.26- 2013.03.02	Аи Ди Аи буюу ИНТОСАИ-ын хөгжлийн санаачлагын “ИССАИ-ын стандартуудыг нэвтрүүлэх” хөтөлбөрийн хүрээнд “Стандартуудыг нэвтрүүлэх удирдлагын оролцоо” сэдэвт семинарт Камбожи улсад ТАБ-ын 2 ажилтан оролцов.
2013.02.25	Төрийн аудитын удирдах ажилтнуудад семинар зөвлөгөөн хийсэн.
2013.02.26- 2013.02.27	Аймаг, нийслэлийн Ерөнхий аудиторуудын сургалтыг Үндэсний судалгаа, шинжилгээний хүрээлэнгийн сургалтын танхимд зохион байгуулав.
2013.02.28	Төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын удирдах ажилтны зөвлөгөөнийг Төрийн ордонд зохион байгуулж “Төрийн аудитын байгууллагын 2012 оны үйл ажиллагааны үр дүн, 2013 оны зорилтын тухай” илтгэл хэлэлцэв. Зөвлөгөөнөөс 3 зорилт дэвшүүлэв. 1. Төрийн аудитын тогтолцооны шинэчлэлийн асуудал 2. Төрийн аудитын хараат бус байдлыг хангах 3. Аудитад мэдээллийн технологи нэвтрүүлэх, төрийн аудитын системийн мэдээллийн технологийн орчинг бүрдүүлэх
2013.03.04- 2013.03.09	Австри Улсын Вена хотод “Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага /ИНТОСАИ/-ын 22 дугаар зөвлөгөөнд Монгол Улсын Ерөнхий аудитор оролцов.
2013.04.16	Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хорооны хуралдаанаар Үндэсний аудитын газрын 2012 оны үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэв.
2013.04.26	Монгол Улсын Эдийн засаг, нийгмийг 2012 онд хөгжүүлэх Үндсэн чиглэлийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын тайланг Улсын Их Хуралд өргөн барив.
2013.09.10	Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулан, уг төслийг санаачлагч гишүүдийн ахлагч, УИХ-ын гишүүн Г.Батхүү УИХ-ын дарга З.Энхболдод өргөн барив.

2013 ОНЫ ҮЙЛ ЯВДЛЫН ТОВЧООН

Он, сар, өдөр	Үйл явдлын агуулга
2013.06.06	Ёс зүйн дүрэмд нэмэлт өөрчлөлт оруулах Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаал гарав.
2013.06.07	Улсын төсвөөс 2012 онд санхүүжүүлсэн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн аудитын тайланг Улсын Их Хуралд өргөн барив.
2013.06.10- 2013.06.21	Турк Улсын Тооцооны шүүхэд “Гүйцэтгэлийн аудит ба олон улсын стандартыг нэвтрүүлэх” сэдвээр зохион байгуулсан сургалтад төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын 9 ажилтан хамрагдав.
2013.07.24- 2013.07.27	Шри-Ланк Улсын Коломбо хотноо Аудитын дээд байгууллагууд “Дээд түвшний шаардлагыг хангах” сургалтад Үндэсний аудитын газрын 2 ажилтан оролцов.
2013.09.05	“Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайланд аудит хийх чиг үүргээ аудитын бусад байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр хийж гүйцэтгүүлэх журам”-ыг батлав.
2013.10.07- 2013.10.26	Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага /ИНТОСАИ/-н Хөгжлийн санаачлага /Ай Ди Ай/-с хэрэгжүүлэх “Улсын өрийн аудитын чадавхийг бэхжүүлэх” хөтөлбөрийн шинжээчдийн багийн уулзалт, үйл ажиллагаанд 1 ажилтныг оролцуулав.
2013.10.18	“Төрийн болон байгууллага, хувь хүний нууцад хамрагдах мэдээлэлтэй танилцах, аудит хийх, нууцлах журам”-ыг батлав.
2013.11.07	Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг УИХ батлав.
2013.11.09- 2013.11.14	Кувейт Улсад “Гүйцэтгэлийн аудит” сэдвээр зохион байгуулсан сургалтад төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын 10 ажилтан хамрагдав.
2013.12.24	“Төрийн аудитын байгууллагын албан тушаалын зэрэг дэв, нэмэгдэл олгох журам”-ыг батлав.
2013.12	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор 1 ажилтан, Алтангадас одонгоор 4 хүн, Хөдөлмөрийн хүндэт медалиар 2 ажилтан тус тус шагнагдав.

1. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Үндэсний аудитын газар, аймаг, нийслэлийн аудитын газрууд 2013 онд Төрийн аудитын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжийг удирдлага болгон аудитын олон улсын стандартын хүрээнд үйл ажиллагаагаа явууллаа.

Төрийн аудитын байгууллага 2013 онд:

- Гүйцэтгэлийн аудит 311, санхүүгийн тайлангийн аудит 4099, эрсдэлийн болон нийцлийн аудит 196, нийтдээ 4606 аудит хийжээ.
- Аудитын үр дүнгээр улс, орон нутгийн төсөвт 24.8 тэрбум төгрөг оруулжээ.
- Төрийн аудитын байгууллагын санхүүжилтийн нэг төгрөгт ногдох үр өгөөж 2012 онд 44.80 төгрөг байсан бол 2013 онд 55.20 төгрөг болж 23.2 хувиар өсчээ.
- Аудитор, шинжээчид 35.1 тэрбум төгрөгийн акт тогтоож үүний 65.8 хувийг 2013 онд нь багтаан хэрэгжүүлсэн байна.
- 2013 онд зөрчил гаргасан 682 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулахаар холбогдох дээд албан тушаалтанд санал явуулж 607 албан тушаалтанд хариуцлага тооцож, 65 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад хянуулахаар шилжүүлжээ.

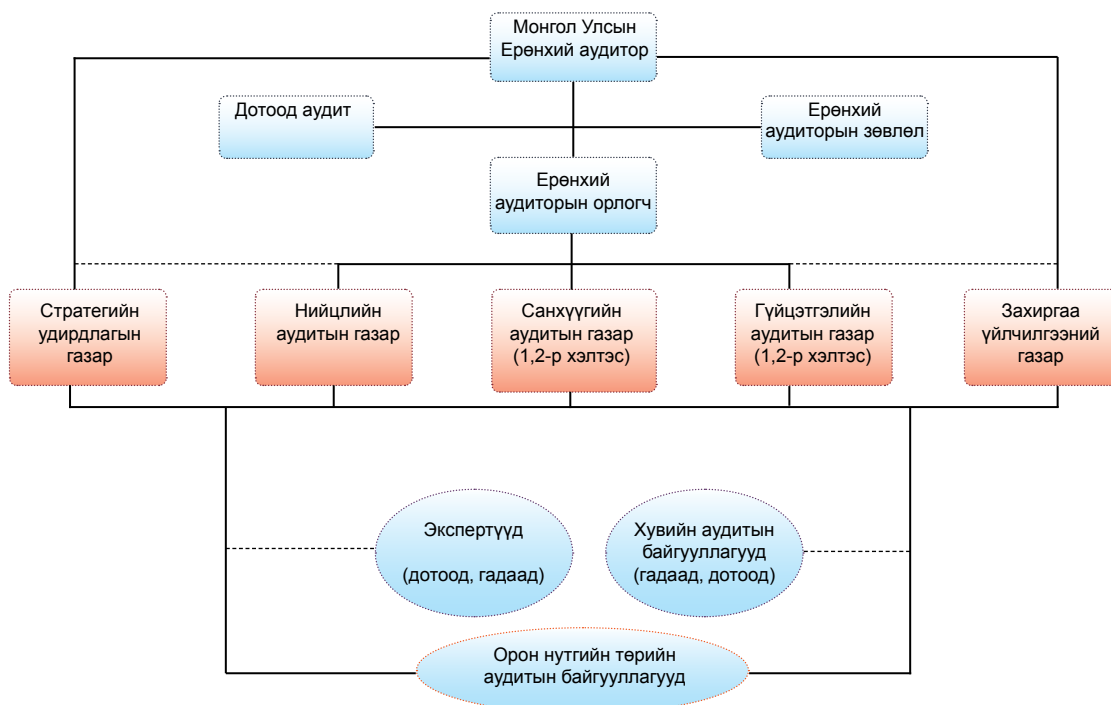
Төрийн аудитын байгууллагын 2009-2013 оны үйл ажиллагааны үр дүнгийн зарим үзүүлэлтүүд

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2010 он	2011 он	2012 он	2013 он	Өсөлт/бууралт/-ийн хэмжээ						
							2011/2010		2012/2011		2013/2012		
							(хувиар)	(тоогоор)	(хувиар)	(тоогоор)	(хувиар)	(тоогоор)	
1	1 тогрогт ногдох үр өгөөж	тогрог	32.32	38.86	44.80	55.20	120.2	6.54	115.3	5.94	123.2	10.40	
2	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн үр өгөөж	тоо	удаа	2597	1820	2401	3451	70.1	-777	131.9	581	143.6	1047
		мөнгөн дүн	тэрбум тогрог	103.7	148.8	255.4	392.5	143.5	45.1	171.6	106.6	153.7	137.1
3	Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого	тэрбум тогрог	18.35	25.70	32.50	24.80	140.1	7.35	126.5	6.8	70.2	-9.7	
4	Тогтоосон толборийн акт	тоо	удаа	1843	1827	2032	2638	99.1	-16	111.2	205	129.8	606
		мөнгөн дүн	тэрбум тогрог	30.55	31.10	70.50	35.14	101.8	0.55	226.7	39.40	49.8	-35.36
		үүнгээ хэрэгжсэн	тэрбум тогрог	24.80	24.38	23.92	23.10	98.3	-0.42	98.1	-0.5	96.6	-0.82
5	Өгсөн албан шаардлага	тоо	удаа	1137	1040	1760	2223	91.5	-97	169.2	720	126.3	463
		хэрэгжсэн тоо	удаа	1140	968	1572	1892	84.9	-172	162.4	604	120.4	320
6	Илрүүлсэн алдаа зөрчил	тоо	удаа	7439	8161	10368	22827	109.7	722	127.0	2207	220.2	12459
		мөнгөн дүн	тэрбум тогрог	6403.7	6305.1	3902.6	7147.5	98.5	-98.6	61.9	-	2402.5	183.1
7	Албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал	тоо	удаа	657	743	610	682	113.1	86	82.1	-133	111.8	72
		хэрэгжсэн тоо	удаа	595	644	474	607	108.2	49	73.6	-170	128.1	133
8	Хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн асуудал	удаа	83	65	65	102	78.3	-18	100.0	0	156.9	37	

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН БҮТЭЦ

(2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар)

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТЫН ТАЛААР

Үндэсний аудитын газар өнгөрсөн онд Засгийн газар, төсвийн эрх захирагчид, төсөл, хөтөлбөрийн болон төрийн өмчийн зарим байгууллагын нийт 459 санхүүгийн тайланд аудит хийж, 433 байгууллагын санхүүгийн тайланд зөрчилгүй, 22 байгууллагын санхүүгийн тайланд хязгаарлалттай санал дүгнэлт өгч, 1 байгууллагын тайланд сөрөг, 3 байгууллагын санхүүгийн тайланд санал дүгнэлт өгөхөөс татгалзжээ.

2013 онд Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэдэг санхүүгийн тайлангийн аудитын 43.3 хувь буюу 199-ийг төрийн аудитын байгууллагаар,

56.7 хувь буюу 260-ыг нь хараат бус аудитын компаниар, 9.8 хувь буюу 45 төсөл хөтөлбөрийн аудитыг гэрээт ажилтан болон гэрээт компаниар тус тус гүйцэтгүүллээ.

Үндэсний аудитын газар 2012 онд 369 санхүүгийн тайланд аудит хийж байсан бол тайлант онд 459 санхүүгийн тайланд аудит хийсэн нь өмнөх оныхоос 24.4 хувиар буюу 90-ээр нэмэгджээ.

Энэ нь Төсвийн тухай хуульд заасан шинэ цагалбарын дагуу тайлагнадаг санхүүгийн тайлангийн тооны өсөлтийн дагуу тэдгээрт хийгдэх аудитын тоо өссөнтэй холбоотой байна.

2.1. Засгийн газрын 2012 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын талаар

Төсвийн тухай хууль болон Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу Засгийн газрын 2012 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийх явцад дараах зөрчилтэй асуудлууд илэрлээ. Үүнд:

- Япон Улсын тусламжийн харилцах дансны 9.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийг 1.4 тэрбум төгрөгөөр дутуу тайлагнасан,
- Чингис бонд гаргах, худалдан борлуулахтай холбогдон гарсан 5.4 сая ам.доллартай тэнцэх хүүгийн зардлын зарцуулалтын нотлох баримтыг дутуу бүрдүүлсэн,
- Сангийн сайдын 2012 оны 295 дугаар тушаалаар төсөвт байгууллагуудын харилцах дансны үлдэгдлийг улсын төсөвт татан төвлөрүүлснээс 104.2 тэрбум төгрөгийн авлага, 176.4 тэрбум төгрөгийн өглөг нэмж үүсгэсэн,
- Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид дамжуулан зээлдүүлсэн авлагаас 452.1 тэрбум төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй,
- Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр аж ахуйн нэгжид олгосон 9.1 тэрбум төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, тэдгээрийн эргэн төлөлт 7-20 жилээр хугацаа хэтэрсэн,

- Улс, орон нутгийн төсөвт төлөгдөх төслийн 51 байгууллагын зээлийн төлөгдөх хугацаа тодорхойгүй, 20 байгууллагын зээлийн төлөгдөх хугацаа 1-15 жилээр хэтэрсэн, 199.7 тэрбум төгрөгийн зээлийг 115 байгууллагад олгосон гэрээ байхгүй,
 - Дотоодод дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн авлагын бүртгэлд 1991 онд Азийн Хөгжлийн Банк/АХБ/-наас 17 аж ахуйн нэгжид олгосон 11.7 тэрбум төгрөг, 1991-1993 онд Дэлхийн Банк/ДБ/-наас 12 аж ахуйн нэгжид олгосон 52.9 тэрбум төгрөг, 1991-1993 онд ХБНГУ-аас 13 аж ахуйн нэгжид олгосон 0.9 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэл байгууллагын нэрээр тусгагдаагүй, гэрээ байхгүй,
 - Засгийн газрын 2012 оны санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайланд зээлийн хүүгийн зардлыг 165.1 тэрбум төгрөгөөр давхардуулж тайлагнасан,
 - Сангийн яам олон улсын банк, санхүүгийн байгууллага, зээлдүүлэгч донор орнуудын нэхэмжлэлийн дүнтэй тулган баталгаажуулсан тооцоог үндэслэн Сангийн сайдын 2013 оны 82 дугаар тушаалаар Засгийн газрын гадаад зээлийн 2012 оны жилийн эцсийн үлдэгдлийг 66.1 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлж, 26.1 тэрбум төгрөгөөр бууруулах бичилт хийж залруулан бүртгэснээр гадаад зээлийн өрийг нийт 40.0 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн,
 - Мэдээлэл, шуудан харилцаа холбоо, технологийн газарт 2012 оноос эхлэн хэрэгжиж буй “Мэдээлэл, холбооны үндсэн сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэл” төслийн хүрээнд 45.6 сая ам.долларын зээл олгох төслийг үндэслэн 2013 онд 9.3 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгож, авлагаар бүртгэсэн боловч холбогдох газруудтай зээлийн гэрээ байгуулаагүй,
 - 2011 онд Мал хамгаалах сангаар дамжуулан ноосны урамшуулалд олгосон 9.8 тэрбум төгрөгийг зардлаар бүртгэлгүйгээр Төрийн сангийн авлагын бүртгэлд тусгасан,
 - Япон Улсын Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн хуримтлалын сангийн хөрөнгөөр Төв аймгийн Угтаал цайдам сум дахь 36,000 тн багтаамжтай үр тарианы элеватор сэргээн засварлах ажлын санхүүжилтийн 3,957.2 сая төгрөгийн зардлыг Сангийн яамнаас гэрээт компанид олгосныг ҮХААЯ-ны 2012 оны санхүүгийн тайланд тусгаагүй,
 - 2011-2012 онд ашиглалтад орсон 3.7 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй Хөдөлмөрийн төв бирж, 8.8 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй ГЕГ-ын харьяа Замын-Үүд боомтын барилга байгууламжийг дуусаагүй барилга данснаас үндсэн хөрөнгийн дансанд шилжүүлэн бүртгээгүй.
- Аудитаар дээрх зөрчилтэй асуудлууд илэрсэн нь Монгол Улсын Засгийн газрын 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд “хязгаарлалттай” санал дүгнэлт өгөх үндэслэл болсон байна.

2.2. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн тайлангийн аудитын талаар

2013 онд 35 төсвийн Ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн багцын 2012 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн 80.0 хувь буюу 28-д зөрчилгүй санал дүгнэлт, 20.0 хувь нь буюу 7-д хязгаарлалттай санал дүгнэлт өгсөн болно. **Хязгаарлалттай** санал дүгнэлт авсан байгууллагын жагсаалт:

Д/д	Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн нэр	"Хязгаарлалттай" санал дүгнэлтийн шалтгаан
1	Батлан хамгаалахын сайдын 2012 оны төсвийн багц	Барилга захиалагчийн алба санхүүгийн тайландаа УАГ-аас хуваарилсан "Энич" ХХК-иар хийлгэхээс татгалзаж өөр компаниар аудит хийлгэсэн, Зэвсэгт хүчний хөгжлийн сангийн тайлан тэнцэлд урьдчилж орсон орлогоор бүртгэгдсэн 2,716.3 сая төгрөгийг хувь хүний хадгаламжийн дансанд байршуулж байсан бөгөөд уг хөрөнгийн эх үүсвэр, зориулалт тодорхойгүй, өр авлагын тооцоо нийлээгүй нь төрийн аудитын тухай; төсвийн болон нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
2	Эрүүл мэндийн сайдын 2012 оны төсвийн багц	Эрүүл мэндийг дэмжих сангаас гэрээ байгуулж, ААН байгууллагуудад олгосон 581.4 сая төгрөгийн зарлагын гүйцэтгэлийг аудит хийх хуулийн хугацаанд ирүүлээгүй, Арьсны өвчин судлалын үндэсний төвийн харьяа "Аварга тосон" эмчилгээний тасгийн орлого, зарлагын гүйлгээг санхүүгийн тайланд тусгаагүй нь НББ-ийн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
3	Хууль зүйн сайдын 2012 оны төсвийн багц	ЦЕГ-ын гэрээт албаны 2012 он хүртэлх хугацааны санхүүгийн тайланг Хууль зүйн сайдын төсвийн багцын санхүүгийн тайланд нэгтгэж, бүртгэлээр тавих ТЕЗ-ын хяналтыг хэрэгжүүлээгүй, 2012 оны тайланд нэгтгэсэн хэдий ч тус албаны санхүүгийн тайлангийн мөнгөн хөрөнгийн 597.7 сая, авлагын 178.4 сая, бараа материалын 14.5 сая, өр төлбөрийн 270.0 сая, хуримтлагдсан үр дүнгийн 520.7 сая төгрөгийн эхний үлдэгдлийг аудитаар баталгаажуулах боломжгүй нь НББ-ийн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
4	Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2012 оны төсвийн багц	Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг 1,010.9 сая төгрөгийн 5 төслийн тайлан ирээгүй байхад нэгтгэсэн, 4 төслийн банкин дахь 16.7 сая төгрөгийн үлдэгдлийг баталгаажуулаагүй, Барилгын хөгжлийн төвийн 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх үлдэгдлийг банкин дахь харилцах дансны хуулгын үлдэгдлээс 48.3 сая төгрөгөөр дутуу тайлагнасан, Нийтийн тээврийн автобусны үнийн эргэн төлөлтөөс сан бүрдүүлэх 60.1 сая төгрөгийг хуримтлагдсан ашиг, алдагдлын дансанд бүртгэж өглөг бууруулсан, ОССК 14,502.2 сая төгрөгийн авлагыг баталгаажуулаагүй нь НББ-ийн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
5	Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2012 оны төсвийн багц	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн сайдын төсвийн багцын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд 8,767.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг тусгаагүй орхигдуулсан нь НББ-ийн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
6	Соёл, спорт аялал жуулчлалын сайдын 2012 оны төсвийн багц	Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийх явцад тайлан удаа дараа засагдсан боловч санхүүгийн байдлын, үр дүнгийн, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан болон тодруулгууд нь хоорондоо материаллаг хэмжээний зөрүүтэй илэрхийлэгдсэн нь НББ-ийн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.
7	Сангийн сайдын 2012 оны төсвийн багц	Гадаад зээлийн ашиглалтын төлөвлөлтөөс шалтгаалан батлагдсан төсвийг 15,045.9 сая төгрөгөөр хэтрүүлсэн байна. Энэ нь Монгол Улсын 2013 оны төсвийн тухай хуулийг зөрчсөн байна.

2.3. Төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой компаниудын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын талаар

Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой 88 аж ахуйн нэгжийн 2012 оны санхүүгийн тайланд гэрээгээр 30 хараат бус аудитын компаниар аудит хийлгэж, 60.2 хувь буюу 53-д “зөрчилгүй”, 36.4 хувь буюу 32-т “хязгаарлалттай”, 2.3 хувь буюу 2 байгууллагад “сөрөг” санал дүгнэлт тус тус өгч, 1 байгууллагад дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан байна.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар хязгаарлалттай санал дүгнэлт авсан төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн судалгааг хавсралтаас үзнэ үү.

Сөрөг болон Санал дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан дүгнэлт авсан байгууллагын жагсаалт:

№	Байгууллагын нэр	“Сөрөг” санал дүгнэлтийн шалтгаан
1	Баруун бүсийн эрчим хүчний систем	Тус компанийн охин компаниуд НББ-ийн бодлогын баримт бичгийг мөрдөөгүй, Төсвөөс алдагдлыг бууруулахаар үзүүлсэн санхүүгийн дэмжлэгээс НӨАТ суутгадаггүй, аудитаар илрүүлсэн нягтлан бодох бүртгэлийн залруулгыг хүлээн зөвшөөрсөн хэдий ч өөрчлөлт хийгээгүй.
2	Багануур ХК	Засгийн газраас хүлээн авсан 13,660.5 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмжийн дүнгээр хувьцаат капиталын төрийн өмчийн хэсгийг нэмэгдүүлсэн, нүүрсний үнийн зөрүү болох 500.0 сая төгрөгийг орлогоор хүлээн зөвшөөрөөгүй.
“Дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” шалтгаан		
1	Транс сэргэлт ТӨААТҮГ	Үйлдвэрийн газрын харилцах данснаас хувийн харилцах дансаар 1,395.6 сая төгрөгийн орлого, зарлагын гүйлгээ хийсэн. Санхүүгийн үйл ажиллагааг MS Excel програмаар бүртгэж байсан боловч файл устсан шалтгаанаар мөнгөн хөрөнгө, цалингийн бүртгэлээс бусад нягтлан бодох бүртгэлийн журналуудыг аудитад хамруулаагүй

Төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой 88 аж ахуйн нэгж ажиллаж байгаагийн 43.2 хувь нь буюу 38 аж ахуйн нэгж алдагдалтай ажилласан байна.

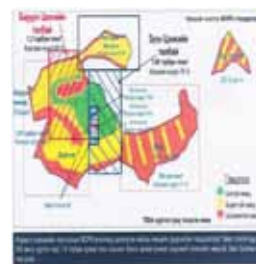

2.4 Эрсдэлийн аудитын талаар:

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2012 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитын дүнд үндэслэн дараах эрсдэлийн аудитыг гүйцэтгэв. Үүнд:

- Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн үйл ажиллагаанд хийсэн аудитаар “Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль зөрчсөн Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн мөнгөн хөрөнгийн гүйлгээ, өр авлагын тооцоотой холбогдох асуудлыг хууль, шүүхийн байгууллагаар шийдвэрлүүлэх шаардлагатай байна” гэсэн дүгнэлт гаргасан бөгөөд 1,231.1 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага өгч, аудитын хугацаанд 367.5 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулсан болно.
- Гадаадын иргэн, харъяатын асуудал эрхлэх газрын зарим үйл ажиллагаанд хийсэн аудитаар “Санхүү бүртгэлийн ажилтнуудын ажлын ачаалал их, нягтлан бодогч нарын ажил үүргийн хуваарийг оновчтой хийгээгүй, хяналт тавих үүрэгтэй санхүүгийн ажилтнаар доод албан тушаалын ажлыг хавсран гүйцэтгүүлсэн зэргээс шалтгаалан санхүүгийн үйл ажиллагаанд бүртгэлээр тавих хяналт суларсан байна” гэж дүгнэлт гаргалаа.
- Цагдаагийн ерөнхий газрын санхүүгийн зарим үйл ажиллагаанд хийсэн аудитаар төслийн болон төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн зарим хөрөнгө оруулалтын ажлын чанар муу, ашиглалт хангалтгүй зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага өгсөн байна.
- УИХ-ын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын Байнгын хорооноос ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Монгол Улсаас ОХУ-д суугаа ЭСЯ-ны санхүүгийн үйл ажиллагаанд аудит хийж, илэрсэн зөрчлийг арилгах зөвлөмжийг хүргүүлэв.
- УИХ-ын Төсвийн Байнгын хорооны 2013 оны 9/5639 дүгээр албан бичгийн дагуу Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын үйлчилгээний албаны 2012 оны орлого бүрдүүлэлт, зарцуулалтад хийсэн аудитаар зах зээлийн ханшаас өндөр үнээр худалдан авалт хийж, тендерийн материалыг хуурамчаар бүрдүүлсэн, хөрөнгийг хувьдаа завшсан зөрчлүүдийг илрүүлж, холбогдох албан тушаалтанд хариуцлага тооцох, маргаантай авлагыг хууль, хяналтын байгууллагаар шийдвэрлүүлэх албан шаардлага өглөө.
- УИХ-ын Эдийн засгийн Байнгын хорооны 2013 оны 15 дугаар тогтоолын дагуу Монголбанк, Үндэсний Статистикийн хороо, Санхүүгийн зохицуулах хорооны зарим үйл ажиллагааны үр дүнд аудит хийлээ.

Монгол банкинд хийсэн аудитаар улсын гадаад валютын албан нөөц оны эхнээс 1.4 тэрбум ам.доллараар буурсан, эдийн засаг дахь гадаад валютын урсгалын тэнцвэрт байдал сар бүр алдагдсан, Монголбанкны алдагдал өсч, өөрийн хөрөнгийн эх үүсвэр их хэмжээний сөрөг утгатай илэрхийлэгдсэн гэсэн дүгнэлтийг гаргасан.

Үндэсний статистикийн хороонд хийсэн аудитаар Статистикийн үйл ажиллагааны хараат бус, бие даасан байх зарчим бүрэн хэрэгжихгүй байна гэсэн дүгнэлтийг хийсэн.

Санхүүгийн зохицуулах хороонд хийсэн аудитаар хувьцааны хэт төвлөрөл явагдсан, хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй компаниуд хувьцаат компани болж ажиллаж чадаагүй, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийг хохироож буй байдлаас үзвэл үнэт цаасны зах зээл зохих ёсоор ажиллаж чадахгүй, зогсонги байдалд оржээ гэж дүгнэсэн байна.

- “Эрдэнэс-Тавантолгой” ХК-д хийсэн аудитаар тус компани цанхийн зүүн ордоос олборлолт хийлгүүлэх уул уурхайн хамтын ажиллагааны гэрээг шинэчлээгүй, Чалко трейдинг Хонконг компанитай нүүрс нийлүүлэх, худалдан авах 5 жилийн хугацаатай гэрээг байгуулахдаа үнийн эрсдэлийг тооцоогүйгээс алдагдалд оруулсан, зээлийн хүү, валютын ханшийн зөрүүгээс алдагдалтай байгаа, компанийн хувьцааг бүртгэлд хэрхэн тусгах асуудал шийдэгдээгүй, санхүүгийн тайланд иргэдийн хувьцаа тусгагдах нөхцөл бүрдээгүй байгааг тогтоосон.

2.5 Зарим төсөл, хөтөлбөрт аудит хийсэн талаар

Санхүүгийн аудитын газраас Дэлхийн банк, Азийн хөгжлийн банк болон бусад олон улсын байгууллагын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй 45 төсөл хөтөлбөрт аудит хийх ажлыг зохион байгуулан, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд тусгасны зэрэгцээ санхүүжүүлэгч байгууллагуудад аудитын тайланг хугацаанд нь хүргүүлээ.

Аудитаар 44 төслийн санхүүгийн тайланд зөрчилгүй, 1 буюу Азийн хөгжлийн банкны буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтээр 2010 онд хэрэгжүүлсэн Зудын хохирлыг бууруулах төслийн 2010-2012 оны санхүүгийн тайланд хязгаарлалттай дүгнэлт өгсөн болно.

Зудын хохирлыг бууруулах төслийн санхүүгийн тайланг Сангийн сайдын 2007 оны 326 дугаар тушаалаар батлагдсан журам, аргачлал болон Азийн хөгжлийн банкны дүрэм журмын дагуу гаргаж тайлагнаагүй байсныг аудитаар залруулж, тайланг гаргуулсан бөгөөд тус төслөөс 13 аймгийн 193 сумын малгүй болсон 8,576 өрх айлд 2,572.8 сая төгрөгийг бэлнээр олгосныг нотлох баримтын бүрдүүлэлт хангалтгүй, төслийн үр дүнг тооцоогүй байсан нь хязгаарлалттай дүгнэлт өгөх үндэслэл боллоо.

3. ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЛААР

2013 онд Үндэсний аудитын газраас:

- Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2012 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт
- Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012 онд санхүүжүүлсэн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, үр дүн
- Монгол Улсын 2012 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, үр дүн
- Тогтвортой байдлын гэрээний хэрэгжилт, үр дүн
- Уул уурхайн салбарын институцийг бэхжүүлэх болон дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн үйл ажиллагааны үр дүн
- Махны нөөцийн үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүн
- Монгол Улс, ОХУ-ын хил орчмын байгууламжуудыг тохижуулахад зарцуулсан төсвийн хөрөнгийн үр дүн
- Эмнэлгүүдийн эзэмшил газрын ашиглалт, зарим эмнэлгийн барилгын ажлын явц, үр дүн (Нийслэлд байрлаж байгаа эмнэлгүүдийн эзэмшил газрын ашиглалт, шинээр барих эмнэлгүүдийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, үр дүн)
- Төрийн зарим байгууллагуудын мэдээллийн технологийн байдал, үр дүн
- УИХ-ын нийтлэг арга хэмжээний зардал болон Тамгын газрын төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, үр дүн
- Монгол Улсын 2014 оны төсвийн төсөлд төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх, орлого нэмэгдүүлэх, зардал бууруулах талаар санал
- Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, эдийн засаг, нийгмийг 2013 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн биелэлт болон улсын төсөв, Хөгжлийн банк, Чингис бондын санхүүжилтээр хийгдэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн явц байдал
- Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртөгт нэмэгдсэн, гүйцэтгэх хугацаа удааширсан шалтгаан, нөхцөл байдалд хийсэн дүн шинжилгээ
- Хөрөнгө оруулалтын төсөл арга хэмжээ, барилга байгууламжийн гүйцэтгэл, хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх зэрэг нийт 14 сэдвээр **гүйцэтгэлийн аудит** хийлээ.

3.1 Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2012 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын талаар

УИХ-ын 2011 оны 39 дүгээр тогтоолоор 2012 оны үндсэн чиглэлийг 6 бүлэг, 21 зорилт бүхий нийт 145 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр баталсан бөгөөд Засгийн газраас тус зорилтыг хангах хүрээнд 329 дэд арга хэмжээг тусган ажиллажээ.

Үндсэн чиглэлийн зорилт, арга хэмжээний биелэлтийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшинтэй харьцуулан үзэхэд төлөвлөсөн 145 арга хэмжээнээс хэрэгжсэн 17, хэрэгжилт дутуу 120, хэрэгжээгүй 8 байна.

Үндсэн чиглэлд тусгагдсан эдийн засгийн өсөлтийг дэмжиж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх зорилтын хүрээний макро эдийн засгийн голлох үзүүлэлтийн урьдчилсан гүйцэтгэлээр зорилтот түвшиндээ хүрээгүй байгаа нь улсын эдийн засгийн өсөлт 2012 оны түвшинд саарч байгааг харууллаа. Тухайлбал, ДНБ-ний өсөлтийн зорилтот түвшин 16.6 хувь байхад 12.3 хувийн биелэлттэй,

1 хүнд ногдох ДНБ-ний хэмжээг 3900 ам.долларт хүргэх байсан бол 3660 ам.доллар, боловсруулах салбарын ДНБ-д эзлэх хувь 2.8 хувь доогуур, ажилгүйдлийн түвшин 8.2 хувь буюу төлөвлөснөөс 1.4 пунктээр, мөн инфляцийн түвшин 14.0 хувь буюу төлөвлөснөөс 5 пунктээр тус тус хэтэрчээ.

Үндсэн чиглэлд тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилтэд нөлөөлж буй зарим нэг шалтгаан нөхцлийг авч үзвэл:

- 20.9 хувь нь төсөв, хөрөнгийн хүрэлцээгүйгээс,
- 22.8 хувь нь хамтран хариуцагч байгууллагын ажил, үйлчилгээ, хамтын ажиллагаа уялдаагүйгээс,
- 18.0 хувь нь бэлтгэл ажил бүрэн хангагдаагүйгээс,
- 9.7 хувь нь шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшин, үр дүн тодорхойгүйгээс,
- 7.1 хувь нь хэрэгжүүлэх нөөц, цаг хугацааны боломж хомс байдлаас шалтгаалжээ.

Энэ аудитаар үндсэн чиглэлийн хэрэгжилтийг тайлагнах тайлагналын бүтэц агуулгад анхаарах, улс болон бүс орон нутгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээний төлөвлөлт, хэрэгжилтийн явцын үе шат бүрт үнэлгээ өгөх, тавих хяналтыг сайжруулах, хэрэгжилтээс гарах эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдол чанар, үр нөлөөг үнэлж байх, зохион байгуулалт, хариуцлагыг сайжруулах талаар зохих арга хэмжээ авч ажиллахыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Эдийн засгийн хөгжлийн яам болон Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт зөвлөмж болголоо.

Тус тайланг УИХ-ын Эдийн засгийн Байнгын хороонд хүргүүлж, УИХ-ын Байнгын хороо болон УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэн, аудитаар өгсөн зөвлөмжийг биелүүлж ажиллахыг Засгийн газарт үүрэг болгосон УИХ-ын тогтоол гарсан болно.

3.2. Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012 онд санхүүжүүлсэн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн аудитаар

Монгол Улсын 2012 оны Төсвийн тухай хуульд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг 1208.4 тэрбум төгрөгөөр баталсан байна. Хөрөнгө оруулалтын 49.8 хувь буюу 601.2 тэрбум төгрөгийг дэд бүтцийн, 27.8 хувь буюу 336,2 тэрбум төгрөгийг нийгмийн, 5.9 хувь буюу 71.2 тэрбум төгрөгийг үйлдвэр хөдөө аж ахуй, байгаль орчин, ногоон хөгжлийн салбарт, 16.5 хувь буюу 199.8 тэрбум төгрөгийг бусад яам, агентлаг, байгууллагад зарцуулахаар төлөвлөжээ.

Улсын төсвөөс 2008-2011 онд нийт 2209.2 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийжээ. Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 2008 онд 460.0 тэрбум төгрөг байсан бол 2011 онд 901.4 тэрбум төгрөгт хүрч, жилд дунджаар 32.7 хувиар өссөн дүн гарч байна.

2008-2011 онд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээнээс 269.0 тэрбум төгрөг буюу

11.1 хувь, үүний дотор 2011 онд төлөвлөсөн хөрөнгө оруулалтаас 170.4 тэрбум төгрөг буюу 18.3 хувь хэрэгжээгүй байна. Харин 2012 онд 317.8 тэрбум төгрөг буюу 26.3 хувийг хэрэгжүүлээгүй нь өмнөх 4 жилийн дундажаас 15.2 хувиар өсчээ.

Хөрөнгө оруулалтын хэтийн болон дунд хугацааны төлөвлөгөө байхгүй, жилийн төлөвлөгөөнд хуульд заасан шаардлагын дагуу зохих бэлтгэл хангагдаагүй төсөл арга хэмжээг олноор тусгаж байгаа нь төлөвлөлт үндэслэлгүй болох улмаар хэрэгжилт, үр дүн хангалтгүй байх нэг үндсэн шалтгаан болж байна.

Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн арга зүй, норм, норматив боловсронгуй бус, гадаад, дотоод хүчин зүйлийн нөлөөллийг дутуу тооцох, төсвийг олон он дамжуулан батлах, тендерт бага үнийн санал авч ялаад явцын дунд төсөв хөрөнгө нэмүүлж авах тохиолдол цөөнгүй гарч байгаа нь хөрөнгө оруулалтын өртөг нэмэгдэх, хэрэгжилт удаашрахад нөлөөлж байна.

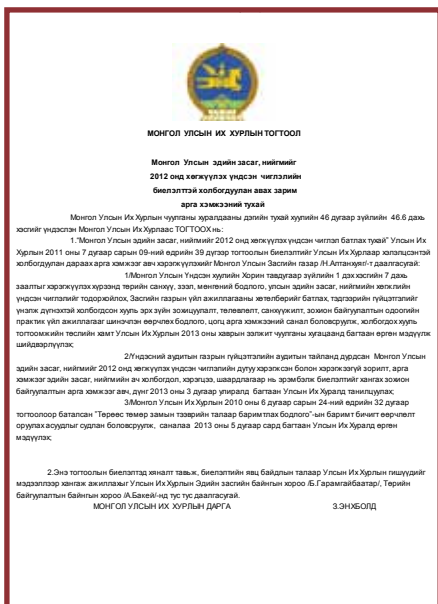
Монгол Улсын Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулаагүй, хэрэгжилтийг зохион байгуулах болон захиалагч, санхүүжүүлэгчийн зүгээс тавих хяналт суларсан нь хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Гүйцэтгэл нь гараагүй төсөл, арга хэмжээнд банкны баталгааг үндэслэн санхүүжилт олгосноос зарим төсөл, арга хэмжээний ажил хийгдэхгүй удаашрах, нэмэлт төсөв хөрөнгө шаардагдах нөхцлийг бий болгож байна.

Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний талаар мэдээллийн сан бүрдүүлэх, цахим хуудаст тендерийн урилга, үр дүнг нийтлэх, холбогдох баримт материал, хавтаст хэргийг бүрдүүлж, архивын нэгж болгох ажил удаашралтай байна.

3.3. Монгол Улсын 2012 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын талаар

Нэгдсэн төсвийн 2012 оны тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээ тооцоолсноос 13.4 хувь буюу 755.7 тэрбум төгрөгөөр дутуу биелэгдэж 4881.2 тэрбум төгрөг болж, нийт зарлага 6,017.8 тэрбум төгрөгт хүрч, төсвийн тэнцэл 1,136.6 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай гарсан нь төсвийн өрийн нийт хэмжээ өсөх, төсвийн тогтвортой байдал алдагдах эрсдэлийг бий болгож байна.

Нэгдсэн төсвийн татварын орлого 16.1 хувиар буюу 803.9 тэрбум төгрөгөөр тасарсан нь татварын орлогын төлөвлөлтийн үндэслэл муутай, гүйцэтгэлд тавих хяналт сул, гадаад зах зээлийн эрсдэлийг бүрэн тооцоогүйтэй холбоотой байна.

Улсын нэгдсэн төсвийн 2012 оны нийт зарлага өмнөх 3 жилийн дундажтай харьцуулахад 72.4 хувиар, 2011 оныхоос 20.4 хувиар өссөн байна. Эдийн засгийн өөдрөг төсөөлөлд суурилан төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэн

төлөвлөж, тэр хэрээр зардлыг нэмэгдүүлж байгаа нь төсвийн орлого бүрдэхгүй тохиолдолд санхүүжилтийн эх үүсвэр дутагдах эрсдэлд хүргэх, төсвийн тэнцлийн алдагдал нэмэгдэх нөхцлийг бий болгож байна.

Хуульд заасан үндэслэлээр үзүүлсэн татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт 2012 онд 996.8 тэрбум төгрөг болж, нэгдсэн төсвийн нийт орлогын 23.7 хувьтай тэнцсэн байна.

Орон нутгийн төсвийн эрх мэдлийг нэмэгдүүлснээр аймаг, орон нутаг орлогоо нэмэгдүүлэх, бие даасан байдал нь хангагдах нөхцөл бүрдэж байгаа ч аймаг, сумдын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хурлын шийдвэрээр зарлага өсгөх, төсөв хэтрүүлэн зарцуулах, улсын төсвийн орлогыг төвлөрүүлэхгүй байх зөрчил илэрлээ.

Аудитын тайланг Монгол улсын Ерөнхий аудиторын тушаалаар баталгаажуулж, Улсын Их Хурал, УИХ-ын Байнгын Хороодоор хэлэлцүүлэн, УИХ-ын тогтоолоор Засгийн газарт үүрэг өгөгдсөн болно.

3.4. Тогтвортой байдлын гэрээний хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн аудитын талаар

Аудитад Сангийн яам, Уул уурхайн яам, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яам, Ашигт малтмалын газар, Татварын ерөнхий газар, Гаалийн ерөнхий газар, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар болон тогтвортой байдлын гэрээтэй ажиллаж буй Цайрт минерал, Бороогоулд, Востокнефтгаз, Эрин интернэшл, Чин Хуа-Мак-Нарийн сухайт, Суруга Монгол ХХК-иуд тус тус хамрагдав.

Тогтвортой байдлын гэрээг тухайн үеийн хууль, эрх зүйн орчинд нийцүүлэн байгуулсан ч хөрөнгө оруулалтын үр дүн, үр өгөөж байгаль орчинд нөлөөлөх байдал, ажиллах хүч, орон нутгийн захиргаатай харьцах, гэрээг дүгнэх, үр дүнг тооцож мэдээлэх зэрэг асуудал орхигдож, гэрээнд оруулсан зарим нэмэлт өөрчлөлт зөвхөн тухайн компанид таатай нөхцлийг бүрдүүлэхэд чиглэгджээ.

Уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй Цайрт минерал ХХК тогтоогдсон нөөцийн 45.7 хувь,

Бороогоулд ХХК 91.9 хувь, Чин Хуа-Мак-Нарийн сухайт ХХК 28.1 хувийг тус тус ашиглаад байна.

Бороогоулд ХХК-ийн гэрээний хугацаа 2013 онд дуусахаар байхад үлдэгдэл баялгийг цаашид ашиглах талаар тодорхой шийдвэр гараагүй, байгаль орчны төгсгөлийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө батлагдаагүй байна.

Төмөртийн овооны цайрын ордын нөөц шинэчлэн бүртгэгдээгүй, өмнө бүртгэгдсэн цайрын баяжмал дахь эдийн засгийн ач холбогдол бүхий дагалдагч баялгийг үнэлээгүй, төмрийн хүдрийг ашиглах төлөвлөгөөгүйгээс ихээхэн хэмжээний нөөц боломжийг алдаж байна.

Аудитын тайланг Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хороо, Сангийн яам, Уул уурхайн яам, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яаманд хүргүүлсэн болно.

3.5. Уул уурхайн салбарын институцийг бэхжүүлэх болон дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн үйл ажиллагааны үр дүнд хийсэн аудитын талаар

Аудитад Сангийн яам, Уул уурхайн яам, Эрчим хүчний яам, Татварын ерөнхий газар, Ашигт малтмалын газар, Төрийн өмчийн хороо, “Эрдэнэс МГЛ” ХХК, төсөл хэрэгжүүлэх нэгж болон холбогдох бусад байгууллага хамрагдлаа.

Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн удирдлагын зардлаас бусад төлөвлөсөн арга хэмжээний зардал 0.9-9.6 хувийн гүйцэтгэлтэй, төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн

орон тооны бүтцийг журмын дагуу батлаагүй, батлагдсан төсвийн дагуу үйл ажиллагаагаа санхүүжүүлээгүй, Төслийн удирдах хорооны шийдвэргүйгээр ихээхэн хэмжээний хөрөнгийг сургалт, танилцах аялалд зарцуулсан боловч тэдгээрийн үр дүн, гүйцэтгэлийг тооцоогүй байна.

Уул уурхайн институцийг бэхжүүлэх төслийн хэлэлцээрт заасан хэрэгжүүлэх үндсэн хугацаа дууссан хэдий ч санхүүжилтийн 60.5 хувийг ашигласан, төслийн үндсэн зорилтын хэрэгжилт Сангийн яамны дүгнэлтээр 80 хүрэхгүй хувьтай байгаагийн дээр төслийн удирдах хороог санхүүжилтийн хэлэлцээрт заасан бүрэлдэхүүнээр байгуулаагүйгээс төслийн үйл ажиллагааг дэмжих, удирдлагаар хангах үүргээ хангалтгүй гүйцэтгэсэн байна.

Аудитад хамрагдсан 2 төслийн хувьд Монгол Улсын Засгийн газар болон Олон Улсын Хөгжлийн Ассоциаци хоорондын гэрээний хэрэгжилт хангалтгүй, 6 дэд төслийн ТЭЗҮ боловсруулах ажлын даалгаврыг гадаад, дотоодын зөвлөхүүдээр хөрөнгө зарцуулж боловсруулсан боловч зөвхөн 2 дэд төслийн ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж байгаа нь төслийн хөрөнгийн зарцуулалтын үр дүн хангалтгүй байгааг харуулж байна.

Аудитын тайланг Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хороо, Сангийн яам, төслийн нэгжүүдэд хүргүүлж, аудитын дүгнэлтийн дагуу тодорхой арга хэмжээ авахыг холбогдох албан тушаалтнуудад зөвлөмж болголоо.

3.6. Нөөцийн мах бэлтгэх үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн аудитын талаар

Аудитад нөөцийн мах бэлтгэх, нөөцөлж хадгалах, худалдан борлуулах, хяналтын үйл ажиллагааг хариуцан хэрэгжүүлж байгаа ҮХААЯ, Монголбанк, МХЕГ, ОБЕГ, ШӨХТГ, Нийслэлийн болон Дархан-Уул, Орхон аймгийн ИТХ, ЗДТГ-ын холбогдох газар, хэлтэс, Захирагчийн ажлын алба, Нөөцийн махны менежер Жаст-Агро, Баатарууд тэнгэр, Эрдмийт ХХК-иуд, Монголын Махны Холбоо, НХЭАХН, Эрүүл мэнд аюулгүй байдал болон Хүнс Эвсэл төрийн бус байгууллагууд хамрагдлаа.

Аудитаар хүнсний аюулгүй байдал хөтөлбөрт тусгагдсан үйлдвэрийн аргаар 50.0 мян.тн мах бэлтгэх, махны үйлдвэрлэлийн хэмжээг 2007 оноос 35 хувиар нэмэгдүүлэх, хаврын улиралд махны үнийн өсөлтийг өмнөх оны мөн үеийнхээс 2 дахин бууруулах 2013 оны тэргүүлэх зорилтуудыг хангаагүй зөрчил илэрсэн байна.

Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй “Хүнсний гол нэрийн бараа, бүтээгдэхүүний үнийг тогтворжуулах” дэд хөтөлбөрийг Хүнсний тухай болон Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуультай уялдуулах болон хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд тавих хяналт хангалтгүй байна.

Засгийн газраас махны ханган нийлүүлэлтийг сайжруулахаар баталсан

“Загас” дэд хөтөлбөр, “Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээнд загас, гахай, тахианы аж ахуйг дэмжих, өндөр ашиг шимтэй махны чиглэлийн үржлийн өсвөр үхрийг импортлох цогцолбор аж ахуйг байгуулах, дотоодын зах зээлийг махны чиглэлийн хээлтэгч, хээлтүүлэгч, үрээр хангах зэрэг арга хэмжээний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх зөвлөмж өгсөн байна.

3.7. Монгол Улс, ОХУ-ын хил орчмын байгууламжуудыг тохижуулахад зарцуулсан төсвийн хөрөнгийн үр дүн

Аудитад Монгол Улсын ХХЕГ, ГЕГ, МХЕГ-ын ХМХА, Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Алтанбулаг, Дорнод аймгийн Эрэнцав, Ульхан, Баян-Өлгий аймгийн Цагааннуур, Увс аймгийн Боршоо, Тэс, Завхан аймгийн Арцсуурь, Хөвсгөл аймгийн Ханх боомтууд, орон нутгийн захиргааны байгууллагууд, гаалийн газар, хилийн хороод, авто тээврийн үндэсний төв хамрагдав.

Аудитаар хоёр улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн нэмэлт өөрчлөлт оруулах, шинэчлэх дараах шаардлагууд байна гэж үзсэн байна. Үүнд:

- 1994 онд байгуулсан “Хилийн боомт болон Монгол Оросын хилийг хялбарчилсан журмаар нэвтрэх тухай Монгол Улс, ОХУ-ын Засгийн Газар хоорондын хэлэлцээр”-т хоёр улсын иргэд харилцан зорчиход учирч буй хүндрэл, бэрхшээлийг хялбаршуулахад чиглэсэн өөрчлөлт оруулах
- Монгол Улс, ОХУ-ын Засгийн газар хооронд 1996 онд байгуулсан “Олон улсын Авто тээврийн харилцааны тухай” хэлэлцээрт тусгагдсан тээврийн хэрэгслийн даатгалд хамруулах зөвшөөрөл олгох,

- Боомтууд дээрх хяналтын байгууллагуудын ажиллах нөхцөл бололцоог бүрдүүлэхэд гаалийн байгууллага гол үүрэг гүйцэтгэж байгаа бөгөөд боомтын нэгдсэн захиргаатай болох
- Зарим боомтоор улсын хилээр гараад буцаж ороогүй автомашины асуудлыг судалж шийдвэрлэх

Улсын хилээр зорчигч, тээврийн хэрэгсэл, ачаа бараа, амьтан нэвтрүүлэх үед явуулж буй төрийн хяналтын болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын үйл ажиллагаа үр нөлөөтэй эсэхийг үнэлж, тайлан зөвлөмжийг боловсруулан МУЕА-ын тушаалаар баталгаажуулан, УАГ, ОХУ-ын Тооцооны танхимтай хамтран аудитын дүгнэлтийг хэлэлцэн санамж бичиг гаргалаа.

3.8.Бусад аудитын талаар

УИХ-ын Байнгын хороодын саналын дагуу Эмнэлгүүдийн эзэмшил газрын ашиглалт, зарим эмнэлгийн барилгын ажлын явц, үр дүн, УИХ-ын нийтлэг арга хэмжээний зардал болон Тамгын газрын төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, үр дүн, Монгол Улсын 2014 оны төсвийн төсөлд төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх, орлого нэмэгдүүлэх, зардал бууруулах талаар санал боловсруулах, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, эдийн засаг, нийгмийг

2013 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн биелэлт болон улсын төсөв, Хөгжлийн банк, Чингис бондын санхүүжилтээр хийгдэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн явц байдалд, Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртөгт нэмэгдсэн, гүйцэтгэх хугацаа удааширсан шалтгаан, нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийж аудитын тайланг холбогдох газруудад хүргүүлсэн болно.

4. НИЙЦЛИЙН АУДИТЫН ТАЛААР

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт Үндэсний аудитын газраас нийлүүлэх бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний төлөвлөгөөний дагуу 2013 онд дараах нийцлийн аудитыг хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

№	Аудитын код	Аудитын нэр
1	УАГ-НАГ/2013/01	ЗГХЭГ-ын 2013 оны төсвийн төлөвлөлтийн байдал
2	УАГ-НАГ/2013/02	Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний хэрэгжилт, үр дүн
3	УАГ-НАГ/2013/03	Мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, вакцинжуулалт болон Монгол мал үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилт
4	УАГ-НАГ/2013/04	Дархан-Уул аймаг дахь газар өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтын байдал, хуулийн хэрэгжилт (төлөвлөгөөт бус)
5	УАГ-НАГ/2013/05	Цэвэр агаар сангийн 2010-2012 оны үйл ажиллагааны хэрэгжилт
6	УАГ-НАГ/2013/06	Эрүүл хүүхэд аяны санхүүжилт, ажлын үр дүн

4.1. Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын 2013 оны төсвийн төлөвлөлтийн байдалд хийсэн аудитын талаар

Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2013 оны төсвийн багцад тусгагдсан улсын төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ улс, орон нутаг, салбарын бодлого, хэтийн төлөвлөгөө, хэрэгцээ шаардлагад нийцэж байна.

Аудитаар хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг боловсруулахад баримтлах бодлого, зарчмыг тууштай баримтлаагүй, хийгдвэл зохих үе шатны ажлыг зарим тохиолдолд алгассанаас зураг төсөл нь бэлэн биш, захиалагч, ашиглагч, хүчин чадал, зориулалт нь тодорхойгүй зарим төсөл, арга хэмжээ хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдаж батлагдсан зөрчил илэрсэн байна.

4.2. Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний хэрэгжилт, үр дүнд хийсэн аудитын талаар

Газрын тосны тухай хууль, БНМАУ-ын Засгийн газрын 1991 оны 204 дүгээр тогтоолоор баталсан “Газрын тосны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх журам”-ыг үндэслэн аудит хийв.

Аудитаар газрын тосны бүтээгдэхүүний төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг хувийн компаниар дамжуулан шилжүүлсэн, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний Монголын талд ногдох экспортын орлогын тодорхой хувийг “Sunwang” гэх Монгол Улсад бүртгэлгүй компанид шилжүүлсэн, Газрын тосны газар Петрожайна Дачин Тамсаг ХХК, Доншен газрын тос ХХК-ийн өртөг нөхөгдөх болон гэрээнд заасан зардлуудыг нарийвчлан тооцоогүй, санхүүгийн хяналт хийсэн зардлаас тухайн жилд хэд нь нөхөгдөж байгааг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, Сургалтын урамшууллын сан, Төлөөлөгчийг дэмжих сангийн хөрөнгийг зарцуулах хууль эрх зүйн үндэслэл байхгүй, байгаль орчинд үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөлөл,

үзүүлж болох нөлөөллийн талаарх мэдээлэл, хяналт-шинжилгээний дүнг олон нийтэд ил тод мэдээлээгүй, 2011, 2012 оны “Петрожайна Дачин Тамсаг” ХХК-ийн өртөг нөхөгдөх зардлын тайланг хянан баталгаажуулаагүй зэрэг зөрчлүүд илэрсэн байна.

4.3 Мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, вакцинжуулалт болон Монгол мал үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын талаар

Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийн тоо нэмэгдэж, Мал эмнэлэг, үржлийн нэгж болон нэг малын эмчид ноогдох малын тоо жил дараалан буурч байгаа нь тэдний ажлын ачааллыг бууруулах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанарт ахиц гаргах боломж олгож байна.

Гэвч Монгол мал үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдэх малын эзэмгжүүлэлт, бүртгэлжүүлэлтийн ажил удаашралтай, мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, вакцинжуулалтын ажлын гүйцэтгэлд холбогдох газруудаас тавих хяналт хангалтгүй, вакцин хадгалах хөргүүрийг зориулалтын бус байранд суурилуулж, хөргөлтийн камерийг ашиглах заавар, техникийн тодорхойлолт, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг ашиглагч байгууллагад албан ёсоор хүлээлгэн өгөөгүйгээс хадгалалтын горим зөрчигдөж, вакцины чанар алдагдахад хүргэсэн зэрэг зөрчлүүд илэрлээ.

4.4. Дархан-Уул аймаг дахь газар өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтын байдал, хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын талаар

Дархан-Уул аймгийн ИТХ-аар хэлэлцэн баталсан зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдаагүй газрыг иргэн, аж ахуйн нэгжид олгосон, аймгийн Засаг дарга эрх мэдлээ хэтрүүлэн ашигласан зөрчил дутагдал илэрсэн байна.

Мөн газрын харилцааны талаар олон нийтэд өгч буй мэдээлэл ойлгомжгүй, ил тод биш, иргэний гаргасан өргөдөл, хүсэлтийн шийдвэрлэлтийн хариуг хуулийн хугацаанд албан ёсоор өгдөггүй, хүнд суртал гаргадаг, газар эзэмшүүлэх, ашиглуулахдаа ИТХ-аас баталсан хот зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө, тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөг мөрдөөгүй байна. Шалгалтын явцад илэрсэн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлагыг хүргүүлж, биелэлтийг УАГ-т тогтоосон хугацаанд ирүүлж байна.

4.5. Эрүүл хүүхдийн аяны санхүүжилт, ажлын үр дүнд хийсэн аудитын талаар

Эрүүл хүүхдийн аянд Монгол улсын 18 хүртэлх насны хүүхдийн 83.6 хувь нь хамрагдаж эрүүл мэндийн байдлын талаарх мэдээллийн цахим сантай болсон байна.

Энэ сангийн программаас үзлэгт хамрагдсан хүүхдийн өвчний судалгаа болон ямар нэгэн мэдээлэл авах, нэмэлт баяжилт хийх боломжгүй, шивэлт хийсний дараа огт ажиллаагүй, шүд эрүүлжүүлсэн талаар эмчилгээ хийсэн эмч нарын өөрсдийн бүртгэсэн үзлэгийн маягтаас өөр нотлох баримт байхгүй, эрүүл хүүхэд аяны хэрэгжилтийн баримт, материалыг архивын нэгж болгон бүрэн архивлаагүй, хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулсан, данс бүртгэлд тусгаагүй зэрэг зөрчлүүд илэрч, зөрчлийг арилгах акт, албан шаардлага, зөвлөмжийг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлсэн болно.

4.6. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2013 оны сонгуулийн төсөвт дүн шинжилгээ хийсэн аудитын талаар

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2013 оны сонгуулийн зардлыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай, Сонгуулийн автоматжуулсан системийн тухай хууль, Сангийн сайдын Тариф шинэчлэн батлах тухай 2008 оны 245 дугаар тушаал, Зардлын хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай 2011 оны 132 дугаар тушаалыг үндэслэн төлөвлөсөн байна.

Монгол улсын СЕХ нь сонгуулийн үйл ажиллагаандаа автоматжуулсан системийг ашиглах болсонтой холбогдож 4,058.1 сая төгрөгийг төлөвлөсөн байна.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2013 оны сонгуулийн зардлын төсвийн нисдэг тэрэг хөлслөх, бичиг хэргийн, унааны, Сонгуулийн Ерөнхий Хорооны шагналын, Сонгуулийн хороодын гишүүдийн урамшуулал, хоолны мөнгөний зардлыг нийтдээ 2,399.6 сая төгрөгөөр бууруулах боломж байна гэсэн дүгнэлтийг гаргажээ.

4.7. Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн бүрдүүлэлт хуваарилалт, зарцуулалтын үйл ажиллагаанд хийсэн аудитын талаар

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн бүрдүүлэлт, хуваарилалт, зарцуулалтын үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хүсэлтээр хийв.

Аудитаар орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн орлого бүрдүүлэлт тасарсан, сангийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг төлөвлөхдөө иргэдийн оролцох оролцоог хангалтгүй зохион байгуулсан зөрчил илэрсэн байна.

Сангийн орлогын хуваарилалтад орон нутгийн онцлогийг харгалзан тусгах, сангийн зарцуулалтад хяналт тавих программыг боловсруулах зөвлөмжийг холбогдох байгууллагуудад өглөө.

4.8. МИАТ ХК-ийн санхүүгийн зарим үйл ажиллагаанд хийсэн аудитын талаар

МИАТ ХК-ийн санхүүгийн зарим үйл ажиллагаанд Цагдаагийн ерөнхий газрын Улсын мөрдөн байцаах газартай хамтарсан шалгалт хийв.

Шалгалтын зорилго нь МИАТ ХК-ийн зарим удирдлагуудтай холбоотой гэмт хэргийн хохирлыг бүрэн тогтоохоос гадна компанийн санхүүгийн зарим үйл ажиллагаанд шалгалт хийж, дүгнэлт гарган, цаашид гарсан зөрчил дутагдлыг арилгах зөвлөмж боловсруулахад чиглэгдсэн болно.

Шалгалтаар 4 бүлэг асуудлаар дүгнэлт гаргаж, МИАТ ХК-ийн ТУЗ-ийн дарга, МИАТ ХК-ийн Гүйцэтгэх захирал нарт 14 зүйлийн зөвлөмж, 40 хуудас шалгалтын тайлан бэлтгэж хүргүүлэв. Шалгалтын явцад 39.3 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоосон болно.

4.9. Нийцлийн бусад аудитын талаар

Гүйцэтгэх ажил эрхэлдэг зарим байгууллагуудын улсын төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад аудит хийн Тагнуулын ерөнхий газар, Цагдаагийн ерөнхий газар, Хил хамгаалах ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Зэвсэгт хүчний жанжин штаб, Авлигатай тэмцэх газрын 2012 оны гүйцэтгэх ажлын санхүүгийн тайланг баталгаажууллаа.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн өгсөн үүргийн дагуу ҮАБЗ-тэй хамтарсан аудитыг Батлан хамгаалах салбарыг хамруулан хийсэн аудитын тайлан болон ТЕГ-ын 2010-2011 оны гүйцэтгэх ажлын хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанд аудит хийсэн тайланг холбогдох газарт тус тус хүргүүлэв.

Аудитын үр дүнгээр зохих дүгнэлтүүд хийгдсэн бөгөөд дээрх байгууллагуудын удирдлага, захирагч нарт нийтдээ 13 зөвлөмж өгсөн байна.

5. ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫГ БОЛОВСРОНГУЙ БОЛГОХ ЧИГЛЭЛЭЭР

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, шинэчлэх ажлын хүрээнд дараах ажлыг зохион байгууллаа. Үүнд:

- Монгол Улсын төрийн аудитын байгууллагын хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох социологийн судалгааны ажлыг ҮАГ болон аймаг, нийслэлийн аудитын газрын ажилтнууд, харилцагч зарим яамдуудын дунд явуулж, Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үндэслэлийг боловсрууллаа.
- Судалгааны дүн болон газруудаас авсан саналд тулгуурлан Төрийн аудитын тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийн саналыг боловсруулж хуулийн төсөл санаачлагч УИХ-ын гишүүдэд танилцуулж, хүргүүлэв.

- Хууль санаачлагчдын Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг яамд болон Засгийн газарт хүргүүлэн санал авч, холбогдох саналыг тусган УИХ-д өргөн барих бэлтгэл ажлыг хангалаа.

УИХ Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг 2013 оны 11 дүгээр сарын 07-ны өдөр батлав. Ингэснээр төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, тогтолцоо, санхүүжилт, тайлагналын зарчим шинэчлэгдэж, үйл ажиллагаагаа өнөөгийн нөхцөл шаардлагад нийцүүлэн явуулах таатай нөхцөл боломжийг бий болголоо.

Энэ хууль 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс хэрэгжиж эхлэх бөгөөд төрийн аудитын байгууллага хууль сурталчлах, хуулийг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах тодорхой арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлж байна.

Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд 37 дүрэм, журам мөрдөгдөж байгаагаас шинээр боловсруулах 17, хүчингүй болох 8 журам, зааврын жагсаалтыг гаргаад байна.

Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага (ИНТОСАИ)-н Хөгжлийн санаачлага (Аи Ди Аи) болон Аудитын дээд байгууллагуудын Азийн байгууллага (АСОСАИ)-аас хамтран хэрэгжүүлсэн “Стратегийн төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх” хөтөлбөрийн хүрээнд Үндэсний аудитын газрын 2013-2018 онд хэрэгжүүлэх Стратегийн төлөвлөгөөг боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 2013 оны 47 дугаар тушаалаар баталгаажууллаа.

Дээрх төлөвлөгөөг үндэслэн Үндэсний аудитын газраас 2013-2016 онуудад хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний санал боловсруулж, холбогдох газруудад хүргүүлэв.

УИХ-ын Байнгын хороодоос 2013 онд хийх аудитын талаар өгсөн 27 саналыг үндэслэн Үндэсний аудитын газраас Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт 2013 онд нийлүүлэх бүтээгдэхүүн ажил, үйлчилгээний төлөвлөгөөг боловсруулан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 2013 оны 27 дугаар тушаалаар батлуулан мөрдөж ажиллалаа.

Үндэсний аудитын газрын 2013-2018 онд хэрэгжүүлэх Стратегийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлуудаас 2013 оны төлөвлөгөөнд орсон ажлуудын хэрэгжилтийн талаарх мэдээллийг бэлтгэж (ИНТОСАИ)-н Хөгжлийн санаачлага (Аи Ди Аи) болон Азийн аудитын дээд байгууллага (АСОСАИ)-д хүргүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайланд аудит хийх чиг үүргээ аудитын бусад байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр хийж гүйцэтгүүлэх журам болон Ёс зүйн дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын тушаалаар батлуулан мөрдөн ажиллаж байна.

Төрийн аудитын төв болон орон нутгийн аудитын байгууллагууд зөрчил дутагдал гаргасан албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах 682 санал өгсөн бөгөөд үүнээс 89.0 хувь нь хэрэгжсэн байна. Говь-Алтай, Нийслэл, Хэнтий аймгийн аудитын газрууд 87 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал өгч ихэнхийг, Төв, Ховд аймгийн аудитын газар 45-68 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал өгч бүрэн шийдвэрлүүлсэн байна.

Өмнөх онд шийдвэрлэгдээгүй 39 асуудал нэмэгдээд нийтдээ 141 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсний 46 буюу 32.6 хувь нь хэрэгжиж, 72 буюу 51.1 хувь нь хяналтын шатандаа, 23-г буюу 16.3 хувийг нь хэрэгсэхгүй болгожээ. Үүнээс Говь-Алтай, Дархан-Уул аймгийн аудитын газар 14-15 асуудал шалгуулахаар хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн нь хянагдаж байна.

6. ОРОН НУТГИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН АЖЛЫН ТАЛААР

2013 онд аймаг, нийслэлийн Аудитын газрууд санхүүгийн тайлангийн 3640 аудит хийсэн нь өмнөх оныхоос 7.0 хувиар нэмэгдсэн бөгөөд үүний 2694 буюу 74.0 хувийг Аудитын газрууд, үлдэх 946 буюу 26.0 хувийг хараат бус аудитын компаниар хийлгэжээ.

2013 онд аймаг, нийслэлийн Аудитын газрууд 294 гүйцэтгэлийн аудит хийсний 275 нь жилийн ажлын төлөвлөгөөнд тусгагджээ.

Аймаг, нийслэлийн Аудитын газрууд 23272,1 сая төгрөгийн төлбөрийг барагдуулахаар 2522 төлбөрийн акт тогтоосон ба өмнөх оноос шилжиж ирсэн актыг оролцуулан тооцсоноор 2257 актын 18141.2 сая төгрөгийн төлбөрийг барагдуулан 74,8 хувийг орон нутгийн төсөвт оруулжээ.

Нийслэлийн Аудитын газар 9,789.6 сая төгрөгийн акт тавьж, 7,302.6 сая төгрөгийн актыг барагдуулсан, Өмнөговь аймгийн Аудитын газар 2,723.1 сая

төгрөгийн төлбөрийн акт тавьж 1,487.6 сая төгрөгийн актыг барагдуулсан нь бусдаасаа илүү байна.

2013 онд аймаг, нийслэлийн Аудитын газрууд 120,799.7 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулахаар 2040 албан шаардлага өгсөн бөгөөд өнгөрсөн оноос шилжиж ирсэн албан шаардлагыг оролцуулбал 189,007.7 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах 1863 албан шаардлагыг хэрэгжүүлжээ.

Албан шаардлагын тоогоор нь авч үзвэл, Сэлэнгэ аймгийн Аудитын газар 137 албан шаардлага өгч 129-г, Өвөрхангай аймгийн Аудитын газар 144 албан шаардлага өгч, 120-г нь бүрэн барагдуулсан, Нийслэлийн Аудитын газар 159 албан шаардлага өгч, 140-г нь, Төв аймгийн Аудитын газар 166 албан шаардлага өгч, 165-г Дундговь аймгийн Аудитын газар 178 албан шаардлага өгч, 147-ынх нь биелэлтийг тус тус хангуулсан нь бусдаасаа харьцангуй их байна.

Үнийн дүнгээр авч үзэхэд, Нийслэлийн Аудитын газар 34,739.9 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага өгч, 12,760.3 сая төгрөгийн, Сэлэнгэ аймгийн Аудитын газар 17,701.1 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага өгч, 16,560.2 сая төгрөгийн, Төв аймгийн Аудитын газар 14,594.6 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага өгч, 14,344.6 сая төгрөгийн зөрчлийг тус тус арилгуулсан нь өндөр үзүүлэлт болж байна.

Аймаг, нийслэлийн Аудитын газрууд өнгөрсөн онд санхүүгийн болон гүйцэтгэлийн аудитаар нийтдээ 8188 зөвлөмж өгсөн ба өмнөх оноос шилжиж ирсэн зөвлөмжийг оролцуулаад 8370 зөвлөмж хэрэгжсэн байна.

Орон нутгийн аудитын байгууллагууд материаллаг баазаа бэхжүүлэх талаар санаачлагатай ажилласан байна.

Говь-Алтай аймгийн Аудитын газар шинээр ажлын байр барьж, ашиглалтад оруулсан. Ховд, Төв, Хөвсгөл, Дархан-Уул аймгийн Аудитын газар ажиллагсдын ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх, сургалтын орчинг сайжруулах зорилгоор сервер компьютер, программ хангамжийн ашиглалтын хэвийн байдлыг хангахад зайлшгүй шаардлагатай сүлжээний техник, тоног төхөөрөмж, мөн тавилга эд хогшлийг энэ оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгуулан бэлтгэсэн байна.

7. ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТАЛААР

Төрийн аудитын байгууллагын гадаад харилцааг хөгжүүлэх чиглэлээр 2013 онд гадаад албан айлчлал болон гадаадын төлөөлөгчдийг хүлээн авах төлөвлөгөөний дагуу дараах ажлыг зохион байгууллаа.

БНХАУ-ын Бээжин хотноо болсон ИНТОСАИ-н 21 дүгээр Их хурал болон Австри Улсын Вена хотод болсон ИНТОСАИ-н 22 дугаар зөвлөгөөнд Монгол Улсын Ерөнхий аудитор тэргүүтэй төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын төлөөлөгчид оролцов.

БНХАУ-ын Бээжин хотноо болсон
ИНТОСАИ-н 21 дүгээр Их хурлын
төлөөлөгчид

Австри Улсын Вена хотод болсон
ИНТОСАИ-н 22 дугаар зөвлөгөөнд
оролцогсод

ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛ

Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага (**INTOSAI**) - 1996

ИНТОСАИ-н Байгаль орчны аудитын ажлын хэсэг (**WGEA**) - 2004

Аудитын дээд байгууллагуудын Азийн байгууллага (**ASOSAI**) - 1996

АСОСАИ-н Аудитын хорооны гишүүн (**ASOSAI Audit Committee Member**) - 2006, 2009

2012 онд ИНТОСАИ-н санаачлагаар АСОСАИ, Аи Ди Аи-аас эхлэн зохион байгуулж байгаа Олон улсын стандарт ИССАИ-г нэвтрүүлэх “3i хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэхэд Монгол Улсын Үндэсний аудитын газар өнгөрсөн онд идэвхитэй гишүүн байх үүрэг хүлээж, тус байгууллагатай гэрээнд гарын үсэг зурсан. 2013 оны 9 дүгээр сард Олон улсын стандарт ИССАИ-г нэвтрүүлэх “3i хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх зорилгоор ҮАГ-т 2014 онд 662.0 сая төгрөгийн төсвийг батлуулснаар, бэлтгэл үйл ажиллагаа эхлээд байна.

ИНТОСАИ-г хөгжүүлэх сангийн хүрээнд АНУ, Тайланд улсад болсон Засгийн газрын өрийн удирдлагад хийх аудит болон гүйцэтгэлийн аудитын арвилан хэмнэлт, үр дүн, үр нөлөө сэдэвт сургагч багшийн арга зүйн сургалтад амжилттай оролцлоо.

АСОСАИ санаачлагаар Тайланд, Вьетнам, Солонгос, Энэтхэг улсад зохион байгуулсан сургалтуудад ҮАГ, аймаг, нийслэлийн аудитын газрын аудиторуд хамрагдаж оролцлоо.

АСОСАИ-н санхүүжилтээр зохион байгуулагдсан **“Performance audit Workshop”** сургалтанд

Манай төлөөлөгчид **“Works done by Mongolian National Audit Office to supply the demand of consumer”** сэдвээр илтгэл тавьсан

ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА ТОГТООСОН БАЙГУУЛЛАГУУД

- ОХУ-ын Тооцооны танхим (1998, 2003)
- Энэтхэгийн Ерөнхий хянан шалгагч бөгөөд аудиторын ажлын алба (1999)
- БНХАУ-ын Үндэсний аудитын газар (2000, 2010)
- Кувейтийн Төрийн аудитын газар (2001)
- ИБУИНВУ-ын Үндэсний аудитын газар (2003, 2006)
- Болгарын Тооцооны танхим (2003)
- Туркийн Аудитын шүүх (2004)
- Полшийн Хяналтын дээд танхим (2004)
- Вьетнамын Төрийн аудитын газар (2006)
- Норвегийн Ерөнхий аудиторын алба (2007)
- Тайландын Төрийн аудитын газар (2007)
- Унгарын Төрийн аудитын газар (2008)
- ОХУ-ын Бүгд найрамдах Буриад улсын Тооцооны танхим (2011)

Хоёр талын хамтын ажиллагааны хүрээнд Киргиз Улсын тооцооны Танхимын болон ОХУ-ын Буриадын тооцооны танхимын төлөөлөгчид Монгол Улсад мөн Монгол Улсын Ерөнхий аудитор тэргүүтэй төлөөлөгчид Норвеги, Канад Улсад айлчиллаа.

Кувейт Улсын Төрийн аудитын товчоонд Мэдээллийн технологийн аудит, гүйцэтгэлийн аудит, ашиглаж буй программ хангамж, Олон улсын стандартын талаарх сургалтад төрийн аудитын төв, орон нутгийн төлөөлөгчид туршлага судлан хамрагдлаа.

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын зөвлөх тэргүүтэй төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй төлөөлөгчид Туркийн Аудитын шүүхэд айлчилж, туршлага судлан, сургалтад хамрагдлаа

8. ТӨРИЙН АУДИТЫН ИЛ ТОД БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТАЛААР

Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд мэдээллийн технологийн орчин үеийн арга хэрэгслийг нэвтрүүлэх, байгууллагын түвшинд болон системийн хэмжээгээр онлайн цахим орчинд шилжих зорилтын хүрээнд тодорхой ажлуудыг хийсэн болно.

Юуны өмнө байгууллагын дотоод үйл ажиллагааг цахимжуулж цаасгүй технологи нэвтрүүлэх зорилгоор дотоод мэдээллийн цахим сан, сүлжээтэй боллоо.

Аудитын дүнг нийгэмд шуурхай хүргэх зорилгоор байгууллагын цахим хуудасны мэдээллийн багтаамжийг нэмэгдүүлэн, агуулга, хэлбэр дизайныг өөрчлөн монгол англи хэлээр хийн www.audit.mn домайн нэртэй болголоо.

Интернет дэх төрийн аудитын байгууллагын цахим хуудасны хандалтын тоо өмнөх үеэс 3.0 дахин өсч 107014 хүрсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаа, хийж гүйцэтгэсэн ажил, аудитын тайлангийн талаар радио, телевиз, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр 366 удаа мэдээлэл, сурталчилгаа хийж, ярилцлага өгч, аудитын тайланг 1927 хэрэглэгчдэд өгчээ.

Үндэсний аудитын газарт хийгдэж байгаа бүх аудитын явц гүйцэтгэлийг нэгтгэж хянах боломж нөхцлийг хангах программ боловсруулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран гүйцэтгэж байна.

Ингэснээр аудитын явц, гүйцэтгэлийг шуурхай нэгтгэж, хянах, дүн шинжилгээ хийх боломжийг олгож аудитын чанар, үр нөлөө дээшлэх юм.

Төрийн аудитын байгууллагууд 2013 онд 313 мэдээлэл, хүсэлт хүлээн авсны 18.2 хувь нь аудит хийх эрсдэлтэй асуудлыг хөндсөн 6.7 хувь

нь төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой байна. Ирүүлсэн мэдээлэл, хүсэлтийн 98.0 хувь буюу 307-г хугацаанд нь шийдвэрлэсэн байна.

Цаашид аудитын болон үйл ажиллагааныхаа үр дүнг олон нийтэд сурталчлахдаа уламжлалт аргуудаас гадна интернетийн боломжийг аль болох өргөн ашиглаж, цахим хуудсаар зогсохгүй Facebook, Twitter зэрэг олон нийтийн сүлжээнүүдийг ашиглахаар төлөвлөж байна.

9. ХҮНИЙ НӨӨЦ, СУРГАЛТЫН ТАЛААР

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагуудад нийтдээ 369 хүн ажиллаж байгаа бөгөөд эдгээрийн дотор доктор 4, магистр 121, мэргэшсэн нягтлан бодогч 193 ажиллаж байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь батлагдсан орон тоог бүрэн ашиглаж байгаа бөгөөд нийт ажиллагсдын 81.4 хувь орон нутгийн аудитын байгууллагад ноогдож, аймаг, нийслэлийн нэг аудитын газарт дунджаар 14 хүн ажиллажээ.

Нийт ажиллагсдын тоо өнгөрсөн оныхоос 9.9 хувиар өсч, 32.1 хувь нь магистр, 51.2 хувь нь мэргэшсэн нягтлан бодогч, 70.8 хувь нь нягтлан бодогч, эдийн засагч мэргэжилтэй хүмүүс байна.

Ажиллагсдын 19.9 хувь ахлах аудитор болон ахлах шинжээчид, 50.9 хувь нь аудитор, шинжээчид ажиллаж байгаа бөгөөд урьд оныхоос ахлахуудын тоо 17.2 хувь, аудитор, шинжээчдийн тоо 7.2 хувиар тус тус өсчээ.

Өнгөрсөн онд төрийн аудитын төв, орон нутгийн байгууллагын ажиллагсдын дундаас 1 хүн Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор, 4 хүн “Алтан гадас” одон, 2 хүн Хөдөлмөрийн хүндэт медалиар тус тус шагнагдсан бөгөөд энэ нь төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг төр, засгаас үнэлж байгаагийн нэг илэрхийлэл юм.

Өнгөрсөн онд зохион байгуулсан гадаад сургалтад давхардсан тоогоор 32 хүн хамрагдаж, 214 хүн/өдөр суралцсан бол дотоод сургалтуудад ажилтнуудын хамрагдсан байдал давхардсан тоогоор 4361 хүн/өдөр болжээ.

Аймаг, нийслэлийн Ерөнхий аудиторуд, ҮАГ-ын газрын захирлууд оролцсон төрийн аудитын байгууллагын удирдах ажилтны сургалтыг 2013 оны 2 дугаар сарын 25-наас 3 дугаар сарын 1-ний өдрүүдэд зохион байгуулсан.

Төрийн аудитын байгууллагын мэргэжлийн тасралтгүй сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд төрийн аудитын төв байгууллагын нэгж, аймаг, нийслэлийн аудитын газрууд гадаад болон дотоодын 350 сургалтанд 2003 ажилтнуудыг (давхардсан тоогоор) хамруулан мэргэжил, арга зүйн сургалтанд оролцуулж, сургалтыг зохион байгуулжээ.

Ажилтнуудыг төрийн удирдлагаар мэргэшүүлэх бодлого, чиглэлтэй холбогдуулан ҮАГ-ын менежер, аудиторыудыг Удирдлагын академийн магистрийн болон дипломын мэргэшүүлэх сургалтанд хамруулж байна.

2013 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар хязгаарлалттай санал дүгнэлт авсан төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжүүд:

Хавсралт №1

д/д	Байгууллага, ААН-ийн нэр	Санал, дүгнэлтийн үндэслэл
1	Авто замын тоног төхөөрөмжийн түрээс ТӨХК	ЗГ-аас хүлээн авсан 13,660.5 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмжийн дүнгээр хувьцаат капиталын төрийн өмчийн хэсгийг нэмэгдүүлсэн, нүүрсний үнийн зөрүү болох 500.0 сая төгрөгийг орлогоор хүлээн зөвшөөрөөгүй, ханшийн зөрүүний орлогыг шууд өмчийн хэсгийн хуримтлагдсан ашгийг нэмэгдүүлэн тооцсон, нийт худалдан авалтын 79.9 хувь буюу 15.3 тэрбум төгрөгийн бараа материал, 5.3 тэрбум төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг тендер зарлалгүй бэлтгэсэн, 993.9 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг ТӨХ-ны тогтоолгүйгээр акталж хассан
2	Багануурын Дулааны станц	ҮТЕГ-ын Маргаан таслах зөвлөлд хандсан татварын шийдвэрлэгдээгүй асуудлаас үүсч болзошгүй өр төлбөр өндөртэй
3	Бөртэ ТӨҮГ	2012 оны 12 дугаар сарын сүүлчээр ЦЕГ-аас 218.4 сая төгрөг, УЕПГ-аас 181.9 сая төгрөг, ЗХЖШ-аас 56.8, нийт 557.2 сая төгрөг /төсвийн байгууллагуудаас/ хувцас захиалгын үнэнд шилжин ирснээс өглөг өмнөх оноос 3.8 дахин өссөн байна
4	Булган АЗЗА ТӨХК	Бетон хоолойн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр “Од-Мөнх” ХХК-д 38.4 сая төгрөг шилжүүлсэн боловч өөрийн хөрөнгөөр гүйцэтгэсэн, хяналтын тооллогоор 2.8 сая төгрөгийн бараа материал дутсан, 1.1 сая төгрөгийн хандив өгсөн
5	Дарханы ДЦС ТӨХК	Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн зардлыг тооцоходоо 328.0 сая төгрөгөөр дутуу тооцон тайлагнажээ
6	Дарханы төмөрлөгийн үйлдвэр ТӨХК	Гадаад валютаар хийгдсэн 4,322.5 сая төгрөгт ханшийн тэгшитгэл хийгээгүй, байгууллага хоорондын авлага 2,764.5 сая төгрөг, өглөг 4,624.0 сая төгрөгийг тус тус тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй
7	ДБУААЭГ УТҮГ	Олон жил дамжуулан тайлагнаж байгаа 214.1 сая төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй
8	Дорноговь АЗЗА ТӨХК	Дэлхийн банкны зээлээр олгосон 119.1 сая төгрөг, Кувейтын сангийн зээлээр 176.4 сая төгрөг, нийт 295.5 сая төгрөгийн урт хугацаат зээлийн өглөгтэй гарсан байна. НББ-ийн журналууд хөтлөөгүй байна
9	Дорнод бүсийн эрчим хүчний систем ХК	Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг санхүүгийн программаар бодож гаргасан дүнгээс 915.1 сая төгрөгөөр бууруулан бүртгэсэн, 386.9 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгийг буруу ангилан бүртгэсэн
10	Дулаан шарын гол ХК	ДСЦТС ХК-тай авлага өглөгийн тооцоо нийлсэн акт байхгүй байсныг тулган шалгахад ДСЦТС-ийн бүртгэлээр 4.0 сая, өөрийн балансаарх дүнгээс 202.7 сая төгрөгөөр тус тус зөрүүтэй тайлагнасан
11	Дулааны III цахилгаан станц ТӨХК	Олон жил дамжуулан тайлагнаж байгаа 4,124.7 сая төгрөгийн авлагыг барагдуулах ажил зохион байгуулаагүй, 3,869.8 сая төгрөгийн шагналт цалингийн зардал, ашиглалтгүй байгаа хугацаанд нь байгуулсан үндсэн хөрөнгийн элэгдэл 434.0 сая төгрөг, ажиллагсдын нийгмийн хамгааллын зардал 981.1 сая төгрөгөөр ББӨ-ийг нэмэгдүүлэн тайлагнасан
12	МИАТ ХК	Программ солих явцад алдаа гарч агаарын тээврийн өр дансны үлдэгдэлд зөрүү үүссэн, “тэг” үлдэгдэлтэй болон зах зээлийн үнээс хэт доогуур үнэтэй үндсэн хөрөнгүүдтэй, агаарын тээврийн татвар бодитой эсэх нь тодорхой бус, батлагдсан төсвөөс 9.6 тэрбум төгрөгөөр хэтрүүлэн зарцуулсан
13	Мон Атом ХХК	Тайлант онд төлөвлөж буй ашиг алдагдлаа ТӨХ-р батлуулаагүй, 418.1 сая төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж хуримтлагдсан алдагдлын хэмжээ

		1,197.9 сая төгрөгт хүрсэн, 2010-2012 онуудад зөвхөн банкны зээлээр үйл ажиллагаа явуулж өр төлбөрийн хэмжээ урьд оноос 1.8 дахин өсч 2,035.1 сая төгрөгт хүрсэн
14	Монгол кино нэгтгэл ТӨҮГ	2,345.5 мянган төгрөгийн зардлын анхан шатны баримт нотолгоо хангалтгүй байна
15	Монгол цэрэг жуулчин компани	Хөрөнгө оруулалтын 400.0 сая төгрөгийн тооцоо, орлогыг бүртгэж тайлан тэнцэлд тусгаагүй
16	Монголын хөрөнгийн бирж ХК	ТӨХ-оос баталсан эдийн засгийн зорилтот түвшний төлөвлөгөөг 1,165.8 сая төгрөгөөр тасалж алдагдалтай ажилласан, өмнөх оны зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй
17	Монголын ЦХ ХК	Тайлант онд дансны авлага 191.5 сая төгрөгөөр, бусад авлага 578.8 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн, найдваргүй авлагын дүн 871.7 саяд хүрсэн байна. Батлагдсан төсвөөс 367.1 сая төгрөгийн зардал хэтрүүлсэн
18	Монсам ХХК	336.9 сая төгрөгийн авлага нь нийт хөрөнгийн 27%-ийг эзэлж байна. Авлагын тулган баталгаажуулалт хийгээгүй бөгөөд 293.6 сая төгрөгийн зөрүүтэй тайлагнагдсан
19	Оргил рашаан сувилал	Монгол Солонгосын Дорнын анагаах ухааны төвд тус сувилалын 247.3 сая төгрөгийн барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийг үнэ төлбөргүй ашиглуулж байна
20	Тамга тэмдгийн үйлдвэр ТӨҮГ	Санхүүгийн тайлангаар 47.9 сая төгрөгийн өглөгтэй гарсан, 32.8 сая төгрөгийн шагнал урамшуулалд НДШ тооцоогүй зөрчлүүд илэрсэн ба тайланг сан хүүгийн программаар гаргаагүй учир балансын бүх үзүүлэлтийг тулгаж гарч болох эрсдэлийг нягтлан шалгах боломжгүй байсан
21	Төлбөр хураах цэг	Цалин болон НДШ-ийн зардлын тооцоог мөнгөн сууриар бэлтгэсэн зөрчил илэрсэн
22	Төрийн банк ХХК	Тогтоол шийдвэргүйгээр 540.0 сая төгрөгийн орон сууцны дэмжлэг, 20500 ам долларын сургалтын төлбөр, 10 сая төгрөгийн эмчилгээний зардал олгосон
23	УБЦТС ТӨХК	Үндсэн хөрөнгийг 171,033.6 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй тайлагнасан бөгөөд үндсэн хөрөнгийг ангилж программ хангамж, бүртгэлд тусгасан байдал зөрчилтэй, дуусаагүй барилга 8,252.6 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн боловч бүртгэл, хяналт, тайлагнал нь баталгаажгаагүй, үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн тооцоолол нь СТОУС-ын шаардлагад нийцээгүй, 125.6 сая төгрөгийн шагнал урамшууллыг олгосон
24	Цагаан шонхор ТӨҮГ	2.1 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгийн элэгдэл байгуулаагүй, журнал болон ерөнхий дэвтэр хөтлөөгүй
25	Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ	Баталсан төсвийг 5.3 сая төгрөгөөр хэтрүүлсэн
26	Шивээ-овоо ХК	Охин компани Шивээ сервис ХХК-ийн тайланг 2012 оны тайланд нэгтгээгүй, СЯ-ны зөвшөөрөлгүй программ ашигладаг, үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн 126.0 сая төгрөгийн алдааг буруу залруулж үндсэн хөрөнгийг нэмээдүүлсэн
27	Эрдэнэс таван толгой ХК	31.9 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл өртөгтэй хөрөнгийг хамтарсан концерциумын охин компанид шилжүүлэхээр тохирсон ч ТӨХ-ны шийдвэргүйгээс шилжүүлээгүй тул 26.6 тэрбумын өглөг, 31.9 тэрбум төгрөгөөр хөрөнгө буруу илэрхийлэгдсэн. Компаний хэрэгцээнд тохирохгүй 3,676.5 сая төгрөгийн өртөгтэй 30 ш дугуй, 1,650.0 сая төгрөгийн дансны үнэтэй 10 ш автосамос валаас компани үнийн бууралтын алдагдал хүлээх эрсдэлтэй байна. ЗГ-ын 2012.04.11-ний 116 дугаар тогтоолоор иргэн бүрт 1.5 сая төгрөг олгох арга хэмжээний хүрээнд компанийн нийт хувьцааны 20 хүртэлх хувийг эзэмшүүлэхээр заасан. Гэвч компанийн НББ-д энэ хувьцааг бүртгээгүй
28	Эрдэнэт Булганы	Тайлант жилийн алдагдал 2.3 тэрбум төгрөгийг тушаал шийдвэргүйгээр

	ЦТС ТӨХК	хаасан, эзэмшигчийн өмчийн дүн холбогдох шийдвэр, улсын бүртгэлээс 406.5 сая төгрөгөөр зөрүүтэй тайлагнасан
29	Эрдэнэтийн ДЦС ТӨХК	Татварын ерөнхий газрын шалгалтаар 373.2 сая төгрөгийн акт тогтоосон ба уг актыг компаний удирдлага хүлээн зөвшөөрөөгүйгээс шүүхээр шийдвэрлүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж байна
30	Эрчим корпораци	ТӨХ-ны шийдвэргүйгээр 3 ажилтанд 24.6 сая төгрөгийн урамшуулал олгосон
31	Эрчим хүчний хөгжлийн төв УТҮГ	Үндсэн хөрөнгөнд бүртгэлтэй 80.7 сая төгрөгийн 2 автомашин бодитоор байхгүй болон урт хугацаат зээлийн үлдэгдэл, дуусаагүй үйлдвэрлэлийн 68.4 сая төгрөгийн зөрүүг тогтоох боломжгүй
32	Монгол-Оросын хамтарсан “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК	Санхүүгийн тайлангаа НББОУС 27-д заасны дагуу охин компаниудын санхүүгийн тайланг нэгтгэж, нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг бэлтгээгүй. 221.8 тэрбум төгрөгийн зээлийн төлбөрийг урьдчилж орсон орлого дансаар бүртгэж богино хугацаат өр төлбөрийн ангилалыг буруу илэрхийлсэн, батлагдсан төлөвлөгөөнөөс 22.1 тэрбум төгрөгөөр хэтрүүлэн нөөц байгуулсан, 200.3 тэрбум төгрөгийн авлага, урьдчилж гарсан зардал, тооцоо, өр төлбөрийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүйгээс гадна тус компанийн бараа материалын үлдэгдэл өмнөх оноос 7.7 тэрбум төгрөг, авлага 28.9 тэрбум төгрөг, богино болон урт хугацаат өр төлбөр 199.5 тэрбум төгрөг, ерөнхий болон удирдлагын зардал 47.5 тэрбум төгрөгөөр өссөнөөс мөнгөн хөрөнгийн зохистой харьцаа алдагдсан.

Төрийн аудитын байгууллагын 2003-2013 оны ажлын үр дүнгийн зарим үзүүлэлт

Хавсралт №2

Үзүүлэлт	х/н	ОН											ДҮН
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Санхүүгийн тайлангийн аудит	тоо	380	985	2,410	2,685	3,176	2852	2649	3172	3145	3771	4099	29,324
Гүйцэтгэлийн аудит	тоо	692	597	553	563	550	509	425	522	358	307	311	5,387
	тэрбум. төг	512	432	875	843	824	1135	1358	1843	1827	2032	2638	14,319
Акт биелсэн	тоо	8.4	15.6	1.0	3.3	2.8	4.4	5	30.5	31.1	70.5	35.1	207.7
	тэрбум. төг	4.5	2.4	17.0	2.0	5.0	3.7	4.4	24.8	24.4	23.9	23.1	135.2
Албан шаардлага биелсэн	тоо	307	223	514	426	571	794	963	1137	1040	1760	2223	9,958
	тэрбум. төг	6.4	4.0	4.7	31.8	12.0	230.9	129.7	2403.5	395.7	1253.7	1088.3	5,560.7
Нийт төлбөр, биелсэн	тоо	4.2	2.7	6.6	9.2	30.6	218.6	137.6	383.3	358.0	650.1	746.4	2,547.3
	тэрбум. төг	14.8	19.6	5.7	35.1	14.8	235.4	134.7	2,434.0	426.8	1,324.2	1,123.4	5,768.5
Зөвлөмж биелсэн	тоо	8.7	5.1	23.6	11.2	35.6	222.3	142.0	408.1	382.4	674.0	769.5	2,682.5
	тэрбум. төг	2,344	1,934	2,384	2,521	2,480	2960	2573	2604	2264	1879	2289	26,232
Төсөвт оруулсан мөнгө	тоо	1,775	1,441	1,947	1,985	1,903	2757	2415	2641	2169	1250	2346	22,629
	тэрбум. төг	3.8	2.3	4.9	1.3	2.5	4.1	7.4	18.3	25.7	32.5	24.8	127.6
Үр өгөөж	тоо	2.7	3.4	1.2	1.6	6.5	21.7	34.3	103.7	148.8	255.4	392.5	971.8
	тэрбум. төг	11.2	53.7	33.6	104.5	133.9	34.2	23.2	44.8	45.2	46.5	45.4	576.2
Үүнээс: хэрэгжсэн	тоо	2.6	17.0	26.0	35.8	92.3	33.9	19.0	38.1	10.7	34.1	28.4	337.9
	тэрбум. төг	9.4	12.1	32.2	14.0	81.9	159.0	30.0	9.0	34.0	76.3	113.3	571.2
Үүнээс: хэрэгжсэн	тоо	1.7	4.2	13.4	1.0	70.6	33.2	24.2	0.9	2.4	4.3	75.1	231.0
	тэрбум. төг	1.7	4.2	13.4	1.0	70.6	33.2	24.2	0.9	2.4	4.3	75.1	231.0

Тайлбар: Зөвлөмж гүйцэтгэлийн аудитаар

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

***Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын Байнгын хорооны
тогтоолын дагуу Үндэсний аудитын газрын 2013 оны үйл
ажиллагааны тайланд хийсэн системчилсэн үнэлгээний
тайлан***

Улаанбаатар хот

2014 оны 3 дугаар сарын 28

Агуулга

Тайланг бэлтгэсэн:

**Монгол Улсын Ерөнхий
аудиторын тушаалаар
байгуулсан үнэлгээний баг**

Ахлагч:

*Стратегийн удирдлагын газрын
дарга, тэргүүлэх аудитор*

А.Сүхбаатар

Гишүүд:

*Нийцлийн аудитын газрын дарга,
тэргүүлэх аудитор*

Б.Алтанзул

Аудитын менежер

Х.Баярмаа

М.Жаргалсайхан

Ц.Сугармаа

Г.Цэдэнбалжир

Ахлах шинжээч

Г.Бямбаа

2014 оны 3 дугаар сар

**Уг тайланг ҮАГ-ын
Веб сайтаас үзнэ үү:**

www.audit.mn

*Аудитын тайлантай холбоотой
асуудлаар нэмж тодруулах, асууж
лавлах зүйл байвал 261945
дугаарын утас, 323266 дугаарын
факсаар харилцана уу.*

ХАЯГ:

*Үндэсний аудитын газар
Засгийн газрын 4 дүгээр байр, Бага
тойруу-6, Улаанбаатар-46 Монгол
Улс*

Нэг. Ерөнхий зүйл.....1

*Хоёр. Байгууллагын чиг үүргийн
хэрэгжилтэд хийсэн үнэлгээний
талаар.....1*

*Гурав. Хүний нөөцөд хийсэн үнэлгээний
талаар.....5*

*Хавсралт. Үндэсний аудитын газрын 2013 оны
төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланд хийсэн
аудитын дүгнэлт*

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын Байнгын хорооны 2013 оны 05 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хэсэгт Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.1 дүгээр заалтын дагуу Улсын Их Хуралд ажлаа тайлагнадаг байгууллагууд жилийн ажлын тайлангаа Улсын Их Хуралд ирүүлэхдээ, уг тайланд Хууль зүйн яамнаас боловсруулсан “Байгууллагын үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу үнэлгээ хийж, хамт ирүүлж байхаар заасан байна.

Энэ үнэлгээний аргачлалын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовн 2014 оны 104 дүгээр тушаалаар байгуулсан ажлын баг Үндэсний аудитын газрын 2013 оны үйл ажиллагааны тайланд үнэлгээ хийхдээ байгууллагын чиг үүргийн, хүний нөөцийн хэрэгцээ, төсвийн зарцуулалтыг сонгон, гүйцэтгэлийн, нийцлийн, санхүүгийн аудитын төлөвлөгөөний биелэлтийг хамруулан дүгнэлт өгч, зөвлөмж гаргалаа. Төсвийн зарцуулалтыг үнэлгээнд 2013 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлтийг ашиглав. Үнэлгээ хийхдээ баримт материалд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийх арга зүйг ашиглав.

Хоёр. Байгууллагын чиг үүргийн хэрэгжилтэд хийсэн үнэлгээний талаар

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовн тушаалаар томилогдсон ажлын баг Төрийн аудитын тухай хуулиар тодорхойлсон Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрх, аудитын болон тайлагнах үйл ажиллагааны 33 заалтын 2013 оны хэрэгжилтэд үнэлгээ хийлээ.

Үндэсний аудитын газар 2013 онд үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхдээ Төрийн аудитын тухай хуульд заасан бүрэн эрхээ бүрэн хэрэгжүүлэн ажиллажээ. Тухайлбал, Төрийн аудитын тухай хуулийн 15, Төсвийн тухай хуулийн 8-д заасны дагуу 199 санхүүгийн аудит, 23 нийцлийн аудит, 17 гүйцэтгэлийн аудит хийжээ. Үүнийг 2013 оны бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөтэй харьцуулан авч үзвэл 45 санхүүгийн аудит, 15 нийцлийн болон эрсдэлийн аудит, 2 гүйцэтгэлийн аудит илүү хийсэн байна.

Үндэсний аудитын газрын 2013-2018 онд хэрэгжүүлэх Стратегийн төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжүүлж эхэлсэн нь ихээхэн ач холбогдолтой арга хэмжээ болжээ.

Энэ төлөвлөгөөний дагуу төрийн аудитын эрх зүйг сайжруулах зорилгын хүрээнд Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулан, УИХ-аар батлуулсан нь төрийн аудитыг шинэчлэх ажлын гарааг эхлүүлсэн жил байв.

Үнэлгээний явцад Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагааг улам чанаржуулахад дараах зүйлүүд ажиглагдлаа.

Ажиглалт 1. Төрийн аудитын тухай хуулийн 7.5, 18.7, 19.4 дүгээр заалтын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий аудитор төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын Ёс зүйн дүрмийг 2003 онд, санхүүгийн аудитын түр журмыг 2004 онд, гүйцэтгэлийн аудитын журмыг 2003 онд тус тус батлан хэрэгжүүлж байна. Түүнээс хойш дахин шинэчлэгдээгүй байна. Дээрх журмууд шинэчлэгдээгүйгээс цаг үеийн нөхцөл

байдлаас хоцрогдсон байх магадлалтай, төрийн аудитын байгууллагын үндсэн бүтээгдэхүүн болох аудитын тайлангийн чанарт сөргөөр нөлөөлөх үр дагавартай байж болохоор байна.

Ажиглалт 2. Төрийн аудитын тухай хуулийн 15.1.10-д Үндэсний аудитын газар аймаг, нийслэлийн Аудитын газрыг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах бүрэн эрх хэрэгжүүлэхээр заажээ. Гэвч 2013 оны бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний төлөвлөгөөнд тусгагдсан бүсийн сургалтууд санхүүжилт хүрэлцэхгүйн улмаас хийгдээгүй байна. Төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын мэргэжил мэдлэгийг тогтмол дээшлүүлэхгүй сургалт хийхгүй байгаа нь мөн аудитын чанарт нөлөөлөх түвшинд хүргэхээр байна.

Ажиглалт 3. Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2012 оны 12 дугаар сарын 3-ны өдрийн 123 дугаар тушаалаар баталсан Үндэсний аудитын газрын чиг үүрэгт шинжилгээ хийж үзэхэд дараах ажиглалтуудыг эс тооцвол жигд байна.

- Төрийн аудитын тухай хуулийн 15.1.3-т "... олон улсын байгууллага, гадаад орны санхүүжилтээр ажилладаг байгууллага, аж ахуйн нэгж, төсөл, хөтөлбөрийн үйл ажиллагаанд тэдний хүсэлтээр аудит хийх" чиг үүргийг санхүүгийн аудитын газарт хэрэгжүүлэхээр хуваарилжээ. Санхүүгийн бус үйл ажиллагаанд хийх аудитын чиг үүрэг нь Гүйцэтгэлийн аудитын газар гүйцэтгэх нь илүү зохимжтой юм.
- УАГ-ын 2013 оны статистик мэдээгээр Санхүүгийн аудитын газар чиг үүрэгт хамааралгүй 11 эрсдэлийн аудит хийжээ. Санхүүгийн аудитын гарын авлагад дурдсанаар санхүүгийн аудит хийх явцад шалгавал зохих асуудал гарвал эрсдэлийн аудит хийж болохоор тусгасан байна. Эрсдэлийн аудит хийх чиг үүрэг бүхий Нийцлийн аудитын газар байгуулсан тул энэ ажилд Санхүүгийн аудитын газрыг оролцуулах асуудлыг дахин хянан үзэх шаардлага байна.

Ажиглалт 4. Төрийн аудитын тухай хуулийн 15.1.13-т "төрийн албан хаагч хуулиар хориглосон үйл ажиллагаа явуулсан, албан үүргээ биелүүлээгүй, албан тушаалын бүрэн эрхээ хэтрүүлсэн нь аудитын явцад илэрвэл түүнд хууль тогтоомжид заасны дагуу сахилгын шийтгэл ногдуулах асуудлыг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд тавих. Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан уг асуудлыг зохих журмын дагуу хэрхэн шийдвэрлэсэн тухайгаа Үндэсний аудитын газарт ажлын 10 хоногийн дотор мэдэгдэнэ" гэж заажээ.

2013 онд Үндэсний аудитын газар нийт 21 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулахаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд асуудлыг тавьсан байна. Гэвч хариуцлага тооцсон эсэх талаар эрх бүхий албан тушаалтнаас ажлын 10 хоногийн дотор хариу мэдэгдэх хуулийн заалт хэрэгжээгүй байна.

Ажиглалт 5. Төрийн аудитын тухай хуулийн 18.6-д "Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудит хийхэд гарсан шууд ба шууд бус зардлыг нөхөх үүднээс аудит хийлгэсэн байгууллагаас аудитын үйлчилгээний төлбөр авч болно. ... Төрийн аудитын байгууллагын хийсэн аудитын төлбөрийн орлогыг улсын төсөвт оруулах ба гэрээгээр хийлгэсэн аудитын төлбөрийг тухайн аудитын

байгууллагад төлнө.” гэж заажээ. Хараат бус аудитын компанитай гэрээний үндсэн дээр хийлгэсэн аудитын төлбөрийг тухайн аудитын байгууллагад шууд төлүүлж байгаа нь сонирхлын зөрчил үүсэх, улмаар аудитын чанарт нөлөөлөх эрсдэл бий болгож байна. Иймд аудитын төлбөрийг төрийн аудитын байгууллагын түр дансанд байршуулж, хэрэгжсэний дараа шилжүүлэхээр зохицуулалт хийх нь аудитын чанарт сайнаар нөлөөлөх магадлал байна.

Ажиглалт 6. Төсвийн тухай хуулийн 8.9.5 дугаар заалтад “төсвийн ерөнхийлөн захирагч ... жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг дараа оны 4 дугаар сарын 05-ны дотор төрийн аудитын төв байгууллагад хүргүүлж, аудит хийсэн тайланг жил бүрийн 4 дугаар сарын 25-ны дотор санхүү, төсвийн асуудал, эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх...”, мөн хуулийн 8.9.7 дугаар заалтад “санхүү төсвийн асуудал эрхэлсэн төсвийн ерөнхийлөн захирагч жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг ... аудитын төв байгууллагад хүргүүлэх ба төрийн аудитын төв байгууллага 5 дугаар сарын 05-ны дотор аудит хийж, санал дүгнэлт гаргах...” гэж заасны дагуу цаглабарыг мөрдөж байгаа эсэхэд ажиглалт хийлээ.

Төсвийн 33 ерөнхийлөн захирагч, нийгмийн даатгалын болон хүний хөгжил сангийн аудитын гэрчилгээний хугацааг ажиглахад 65.7 хувь нь буюу 23 нь нэг өдрийн өмнө, 28.6 хувь буюу 10 нь хуулийн хугацаанд, харин Сангийн сайдын болон Хүний хөгжил сангийн аудитын гэрчилгээ 5 дугаар сарын 06-нд буюу нэг өдрийн хойно гарсан нь амралтын өдрөөс шалтгаалжээ.

Ажиглалт 7. Зарим аудитын хугацаа Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан төлөвлөгөөнд тусгагдсан хугацаанаас хэтэрсэн, зарим аудитыг хойшлуулсан нь эрх бүхий байгууллагаас өгсөн үүргийн дагуу төлөвлөгдөөгүй нэмэлт аудитыг хийсэнтэй холбоотой байна.

Үндэсний аудитын газар 2013 оны бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөтэй харьцуулан авч үзвэл төлөвлөгдөөгүй 45 санхүүгийн аудит, 15 нийцлийн болон эрсдэлийн аудит, 2 гүйцэтгэлийн аудит хийсэн байна.

Ажиглалт 8. Аймаг, нийслэлийн Ерөнхий аудиторуудын ажлын үр дүнд мониторинг хийн түвшин тогтоон жилийн эцэст 1 удаа аймаг, нийслэлийн Ерөнхий аудиторт урамшуулал олгох журам байдаг боловч төрийн аудитын байгууллагын зорилгодоо хүрэхээр тавьсан зорилтот түвшинг тодорхойлсон ажлын үр дүн, үр нөлөө, өөрчлөлтийг хэмжих чанарын болон тоон үзүүлэлтүүд, тэдгээрийг хэмжих хэмжүүрийг тогтоосон үнэлгээний аргачлал, журамгүй байна.

Ажиглалт 9. Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагааны төсөв нь төсвийн байгууллагын хэмжээнд төлөвлөгддөг учир төлөвлөсөн аудитын объект очиж ажиллах томилолтын зардал байдаггүй, мөн төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын сургалтын зардал хүрэлцдэггүйгээс шаталсан сургалтууд хийгдээгүйгээс шалтгаалан аудитын чанарт сөргөөр нөлөөлөх байдал ихээр ажиглагдаж байна. Төрийн аудитын байгууллагын төсвийг боловсруулахдаа Төсвийн тухай хуулийн үзэлд баримтлалд тулгуурлан хөтөлбөр буюу аудитад суурилсан төсөвт үндэслэн төлөвлөх зайлшгүй шаардлага байна.

Дүгнэлт. Үнэлгээний дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

- Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаанд мөрдөж байгаа Ёс зүйн дүрэм, Санхүүгийн болон Гүйцэтгэлийн аудитын журмыг Аудитын дээд байгууллагаас батлан гаргасан аудитын олон улсын стандартад нийцүүлэн шинэчлэх ажлыг хийх шаардлага байна.
- Төрийн аудитын байгууллагын төсвийг Төсвийн тухай хуулийн үзэлд баримтлалд тулгуурлан хөтөлбөр буюу аудитад суурилсан төсөвт үндэслэн төлөвлөх зайлшгүй шаардлага байна. Томилолт, сургалтын болон бусад зардал дутагдалтай байгаа нь аудитын чанарт сөргөөр нөлөөлөх байдал ихээр ажиглагдаж байна.
- УАГ-ын газруудын чиг үүргийг хуваарилсан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаалд зарим шаардлагатай өөрчлөлтийг оруулах нь зүйтэй байна.
- Албан тушаалтанд сахилгын хариуцлага тооцуулах саналыг хүргүүлж байгаа боловч хуулийн хугацаанд эрх бүхий албан тушаалтнууд хариуцлага тооцсон хариуг албан бичгээр ирүүлдэггүй байна.
- Хараат бус аудитын компани гэрээний үндсэн дээр хийж буй аудитын ажлын төлбөрийг аудитын чанарт нөлөөлөхгүйгээр зохион байгуулах шаардлагатай байна.
- Зарим аудит Төсвийн тухай хуульд болон Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан аудитын төлөвлөгөөнд заасан цаглабарыг хэтрүүлсэн, хойшлогдсон нь эрх бүхий байгууллагаас өгсөн үүргийн дагуу төлөвлөгдөөгүй нэмэлт аудитыг хийсэнтэй холбоотой байна.

Зөвлөмж. Үнэлгээний дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах зөвлөмжийг өгч байна. Үүнд:

Стратегийн удирдлагын газарт:

- Аудитын дээд байгууллагын баталсан аудитын олон улсын стандартыг орчуулах нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулж, уг стандартад нийцүүлэн Ёс зүйн дүрэм, санхүүгийн болон гүйцэтгэлийн аудит хийх журмыг шинэчлэн боловсруулах,
- Гэрээний үндсэн дээр аудит хийж байгаа компаниудын хараат бус байдлыг хангах боломжийг судлан санал боловсруулах,
- Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны үр дүнд үнэлгээ хийх аргачлалыг боловсруулж баталж, мөрдүүлэх.

Тамгын газарт:

- Газруудын зарим чиг үүргийн хуваарийг дахин авч үзэж, шийдвэр гаргах,
- Төрийн аудитын тухай хуульд заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн нөөцийг төсөвт тусгаж УИХ-аар батлуулахад анхаарал хандуулах.

Санхүүгийн, Нийцлийн болон Гүйцэтгэлийн аудитын газарт:

- Албан тушаалтанд сахилгын хариуцлага тооцуулах саналыг хүргүүлснээс хойш хуулийн хугацаанд эрх бүхий албан тушаалтнаас хариуг хуулинд заасан хугацаанд албан бичгээр хүлээн авдаг болох ажлыг хэрэгжүүлэх,
- Аудитыг Төсвийн тухай хууль болон Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан аудитын төлөвлөгөөнд тусгагдсан хугацааг мөрдөж ажиллахад анхаарах,
- Аудитын үр дүн, үр өгөөжийг тогтмол тооцож байх.

Гурав. Хүний нөөцөд хийсэн үнэлгээний талаар

2013 онд Үндэсний аудитын газар нь стратегийн удирдлагын, санхүүгийн, гүйцэтгэлийн, нийцлийн, захиргаа, үйлчилгээний газар гэсэн бүтэцтэйгээр ажиллаж байна.

Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн дийлэнх нь улс, орон нутгийн төсвөөс санхүүжилт авсан төсөвт байгууллагуудад Төрийн аудитын тухай хуулиар тодорхойлсон санхүүгийн, нийцлийн, гүйцэтгэлийн аудит хийх чиг үүргүүдийг хэрэгжүүлж байна.

Ажилтнуудтай үр дүнгийн гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа бөгөөд гэрээгээр хүлээсэн чиг үүргээ төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ цаг үеийн шинжтэй нэмэлт үүрэг гүйцэтгүүлэх байдал нэлээд байна.

Ажилтнуудын ажиллах ажлын байрны нөхцөл Засгийн газраас баталсан стандартад хүрээгүй, цалин хөлсийг тусгайлан тогтоосон эрх бүхий байгууллагын шийдвэргүй, УИХ-ын дэргэдэх байгууллагуудын ажлын албаны зэрэглэлийн дагуу тогтоосон цалингийн сүлжээг мөрдөж байна.

Төрийн аудитын хуулийн болон Төрийн албаны тухай хуулийн хүрээнд өөрийн онцлогт тохируулан ажилтан сонгон шалгаруулах, туршилтын хугацаа хэрэглэх, мэргэшлийн түвшин тогтоох албан тушаалын зэрэг дэв олгох, мэргэшлийн зэргийн нэмэгдэл олгох, шагнал олгох болон ёс зүйн журам зэргийг боловсруулан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаалаар баталж мөрдөж байна.

Төрийн аудитын байгууллагын ажиллагсдын тоо 2013 онд төлөвлөснөөс 8 хүнээр илүү гарсан бөгөөд нийт ажиллагсдын 81.4 хувь нь орон нутгийн аудитын газарт, 18.6 хувь нь Үндэсний аудитын газарт ногдож байна. Аймаг, нийслэлийн аудитын газарт дунджаар 11 хүн ажиллаж байна. 2013 оны цалингийн зардал хэтрээгүй байна.

Төрийн аудитын байгууллагын орон тоо сүүлийн 5 жилийн хугацаанд жигд өсч ирсэн боловч аудит хийх төсвийн хөрөнгийн хэмжээ огцом өссөн, түүнд аудит хийх шаардагдах төрийн аудитын байгууллагын ажилтны тоо баг/өдрөөр тооцоход 100 орчим хүнээр дутагдалтай байсан судалгаа гарч байна.

Төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын албан тушаалаар нь авч үзвэл
Хүснэгт 1.2.

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

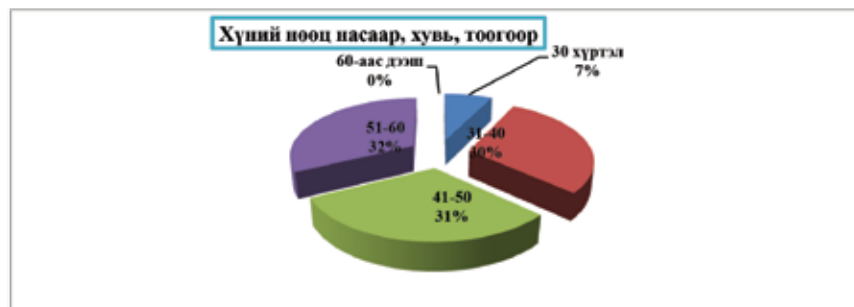
ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАНД ХИЙСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

	Нийт	Удирдах ажилтан	Менежер Ахлах аудитор, шинжээч	Аудитор, шинжээч	Захиргаа, үйлчилгээний ажилтнууд	Аудитын үйл ажиллагаанд оролцож буй ажилтны нийт ажилтанд эзлэх хувь
Орон нутгийн аудитын газар	307	30	81	165	31	89.9
УАГ	70	8	20	27	15	78.6

Ажиглалт 1. Төрийн аудитын байгууллагад ажиллагсдыг насны бүлгээр авч үзвэл харьцангуй тэнцвэртэй байдал ажиглагдаж байгаа ба 31-ээс доош насны ажилтнууд 17.1 хувийг эзэлж байна. Энэ нь аудитын байгууллагад ажилтан авахдаа төрийн албанд тодорхой хугацаанд ажиллаж, туршлагажсан байх гэсэн шалгуур үзүүлэлттэй шууд холбоотой юм.

2013 оны байдлаар ажилтнуудын 17.1 хувийг эзэлж буй 30 хүртэл насны залуучуудын ихэнх нь аудитын чиглэлээр биш захиргаа, аудитын үйл ажиллагааг дэмжих үйлчилгээний чиглэлээр ажиллагсад байна. График 1.1-ээс харахад төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын залгамж чанар, тогтвортой байдал хангагдахуйц хэмжээний харьцаатай байна гэж үзэж болох ба цаашид энэ харьцааг хүний нөөцийн бодлогод тогтвортой барих, аль болох залуу боловсон хүчнийг мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэн туршлагажуулж бэлтгэхэд анхаарах хэрэгтэй байна.

График 1.1

Ажиглалт 2. Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээгээр 2013 онд гүйцэтгэлийн 311, санхүүгийн 2893, нийцлийн 196 аудитыг 377 хүний нөөцөөр хийсэн бөгөөд энэ үйл ажиллагаанд зарцуулсан хүн өдөр, цагийн тооцоогоор хамгийн багадаа 471 хүний нөөц шаардлагатай байгаа судалгаа гарсан байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь хуулиар хүлээсэн үүргийн дагуу санхүүгийн, нийцлийн, гүйцэтгэлийн аудитыг хийж гүйцэтгэх ёстой. Тэгвэл энэ үүргээ гүйцэтгэх хүний нөөц, ажилтнуудын мэргэшсэн байдал, боловсрол, туршлага УАГ-ын хувьд хэрхэн бүрэлдсэнийг доорх графикаас харж болох юм.

График 1.2

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАНД ХИЙСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

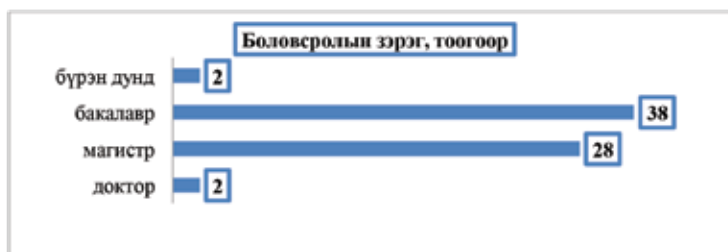

ҮАГ-ын нийт ажилтнуудын 66.1 хувь нь эдийн засаг, нягтлан бодогчийн мэргэжилтэй байгаа бол 33.9 хувь нь инженер болон бусад төрлийн мэргэжилтнүүд байна. Цаашид байгууллагын бүтцэд гарсан өөрчлөлттэй уялдуулан хуулийн мэргэжилтнүүд, нийцлийн аудитын газарт хуулийн мэргэжлийн, гүйцэтгэлийн аудитын газарт судалгаа шинжилгээний зохих чадвар, туршлагыг эзэмшсэн болон нийгмийн ухааны чиглэлээр мэргэшсэн ажилтнуудыг авах шаардлага бий болсон байна.

2009 онд Норвеги, Шведийн төрийн аудитын байгууллагын мэргэжилтнүүд оролцсон багийн гүйцэтгэсэн Түншийн үнэлгээний тайланд Үндэсний аудитын газрын гүйцэтгэлийн аудит хийх хүний нөөцийн бүрэлдэхүүний талаар төрөл бүрийн мэргэжлийн буюу инженер, эдийн засагч, эрх зүйч, социологич, улс төр, нийгмийн мэргэжлийн ажилтнуудаар бүрдүүлэх хэрэгтэй байгаа талаар дурдсан болно.

Ажиглалт 3. Нийт ажилтнуудын туршлага, мэдлэг хэр зэрэг байгааг тэдний эрдмийн зэрэг, цол, ажилласан туршлага зэргээр тодорхойлж болох юм. Энэ үүднээс авч үзвэл ҮАГ-ын ажилтнуудын 42.6 хувь нь магистр түүнээс дээш зэрэг цолтой, нийт ажилтнуудын ажилласан жилийн дундаж 18.8 үүнээс төрд ажилласан хугацааны дундаж 16.7 байгаа бол аудитын байгууллагад ажилласан жилийн дундаж 6.1 байна.

График 1.3

№	Ажилласан жил	Хүснэгт 1.3.	
		Төрийн байгууллагад	Аудитын байгууллагад
1	5 хүртэл жил ажилласан	26.5	57.4
2	6-10 жил	5.9	14.7
3	11 –ээс дээш жил	67.6	27.9

Нийт ажилтнуудын 60-аас дээш хувь нь төрийн байгууллагад 11-ээс дээш жил ажилласан, мөн 3 хүн тутмын нэг нь аудитын байгууллагад 11-ээс дээш жил ажилласан байгаа нь тэдний дадлага туршлагыг харуулах чухал үзүүлэлт юм.

Ажиглалт 4. Ажилтнуудыг чадавхжуулах, мэргэшүүлэх сургалт 2013 оны бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний төлөвлөгөөнд тусгагдсан бүсийн сургалтууд санхүүжилт хүрэлцэхгүйн улмаас хийгдээгүй байна. Сургалт зарим жилүүдэд огт байхгүй, тогтмолжоогүй, ялангуяа орон нутагт ажиллагсад сургалтад тогтмол хамрагдаж чадахгүй байна.

Дүгнэлт. Үнэлгээний дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

- Ажлын байрны орчны нөхцөл, стандарт хангагдаагүй байна.
- Төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын цалингийн сүлжээг УИХ-аар батлуулаагүй байна.
- Төрийн аудитын байгууллагад ажиллагсдын нийт хүний нөөц төлөвлөсөн аудитад хүрэлцэхгүйгээс ажилтнууд тогтмол илүү цагаар ажиллаж байна. Иймд төрийн аудитын ажилтнуудыг нэмэгдүүлэх шаардлага байна.
- 2013 онд төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудыг сэлгэн аудит хийх эхлэлийг тавьсан байна.
- Орон нутагт шинээр боловсон хүчнийг сонгон шалгаруулж авахад улсын болон гадаадын их, дээд сургууль төгссөн хүн тэр бүр байдаггүй, ажилд ороход бүртгүүлж буй хүмүүс ажлын туршлагагүй, мэдлэг мэргэжил, туршлага ёс зүй талаараа төрийн аудитын байгууллагад ажиллах шаардлагыг хангах хүний нөөц дутмаг байна.

Зөвлөмж. Үнэлгээний дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах зөвлөмжийг өгч байна. Үүнд:

Стратегийн удирдлагын газарт:

- Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх,
- Хүний нөөцийг мэргэшүүлэх чадавхжуулах талаар онцгой анхаарч Мэргэжлийн тасралтгүй сургалтын хөтөлбөрийн биелэлтийг жил бүр үнэлж, сургалтын бодлогыг оновчтой тодорхойлох,
- Ажилтнуудын ажлын үр дүнг хянаж, үнэн зөв, бодитойгоор үнэлдэг тогтолцоо бүрдүүлж, төлөвшүүлэх,
- Төрийн аудитын байгууллагад ажиллагчдын цалин, урамшуулал олгох, нийгмийн баталгааг хангах хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх.

10. ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2012 ОНЫ САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН АУДИТ

Тайлант хугацаанд төрийн аудитын байгууллагын дүнгээр төсвийн гүйцэтгэл 7109.6 сая төгрөг болж, үүний 65.0 хувийг нь цалинд зарцуулж, батлагдсан төсвийг 52.7 сая төгрөгийн хэмнэлттэй зарцуулжээ.

"МЭДЭЭЛЭЛ-АУДИТ" ХХК

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ХЯНАЛТЫН ИТГЭМЖЛЭГДСЭН БАЙГУУЛЛАГА

2014 оны 03-р сарын 05 өдөр

УБ хот БГД 17-р хороо

"JSD" center 505 тоот

Утас: 976-11-369511

Email: medeeleaudit@gmail.com

ЕРӨНХИЙ МЕНЕЖЕР, ТАМГЫН ГАЗРЫН
ЗАХИРАЛ Л.ДУЛМАА танаа

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

Төрийн аудитын тухай хуулийн 15.1, Төсвийн тухай хуулийн 8.9.1-д заасны дагуу “Үндэсний Аудитын газар”-ын 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон жилийн эцсийн санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, өмчийн өөрчлөлт, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан болон холбогдох бусад тайлбар тодруулга бүхий санхүүгийн тайланд аудит хийв.

“Үндэсний аудитын газар”-ын удирдлага нь Төсвийн тухай хуулийн 26.1, 54.3-д заасны дагуу тайлант хугацааны санхүүгийн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн болон Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу бэлтгэж, тайлагнах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангууд Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт (УСНББОУС), түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлэгдсэн эсэхэд санал дүгнэлт өгөх нь төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Санал дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитаа Нягтлан бодогчдын олон улсын холбооноос баталсан Аудитын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлж Монгол Улсын Үндэсний аудитын газраас гаргасан Санхүүгийн аудитын гарын авлагын дагуу гүйцэтгэсэн. Эдгээр стандарт, гарын авлага нь санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаа олж авах зорилгоор аудитыг төлөвлөж, гүйцэтгэхийг биднээс шаарддаг.

Аудитаар санхүүгийн тайлан дахь дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулгыг дэмжих нотлох зүйлийг сорилын үндсэн дээр шалгадаг. Түүнчлэн аудитаар удирдлагын ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн зарчим, хийсэн чухал тооцооллыг үнэлж цэгнэн, санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулгыг үнэлдэг.

Бидний хийсэн аудит санал дүгнэлт өгөх хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Зөрчилгүй санал дүгнэлт

“Үндэсний аудитын газар”-ын 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, өмчийн өөрчлөлт болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, УСНББОУС-д нийцүүлж Сангийн сайдын баталсан бодлого, аргачлал, журмын дагуу материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн, шударга илэрхийлсэн байна.

ЗАХИРАЛ, АУДИТОР

[Handwritten signature] **Д.ТОВУУДОРЖ**

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

СТ-1А

/мян.төг/

Балансын зүйл	Аудитлагдаагүй үлдэгдэл		Аудитлагдсан үлдэгдэл	
	2012	2013	2012	2013
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө		138 499.0		138 499.0
Авлага	3 529.4		3 529.4	
Бараа материал	26 469.8	26 320.4	26 469.8	26 320.4
ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	29 999.2	164 819.4	29 999.2	164 819.4
Барилга байгууламж				
Хуримтлагдсан элэгдэл				
Авто тээврийн хэрэгсэл	115 107.0	115 107.0	115 107.0	115 107.0
Хуримтлагдсан элэгдэл	(81 371.5)	(84 922.7)	(81 371.5)	(84 922.7)
Машин тоног төхөөрөмж	475 050.8	385 260.8	475 050.8	385 260.8
Хуримтлагдсан элэгдэл	(337 943.8)	(285 271.5)	(337 943.8)	(285 271.5)
Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	164 313.6	190 873.5	164 313.6	190 873.5
Хуримтлагдсан элэгдэл	(131 650.6)	(128 791.3)	(131 650.6)	(128 791.3)
Номын фонд	2 000.6	2 000.6	2 000.6	2 000.6
Дуусаагүй барилга	100 000.0	100 000.0	100 000.0	100 000.0
Программ хангамж	9 843.7	9 843.7	9 843.7	9 843.7
Хасагдуулга	(2 953.1)	(3 937.5)	(2 953.1)	(3 937.5)
ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	312 396.7	300 162.6	312 396.7	300 162.6
НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН	342 395.9	464 982.0	342 395.9	464 982.0
Богино хугацаат өр төлбөр	890.0	285.4	890.0	285.4
Урт хугацаат өр төлбөр				-
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДҮН	890.0	285.4	890.0	285.4
Засгийн газрын оруулсан капитал	553 236.6	553 236.6	553 236.6	553 236.6
Өмнөх үеийн үр дүн	(255 185.7)	(402 366.4)	(255 185.7)	(402 366.4)
Тайлант үеийн үр дүн	(147 180.7)	123 190.6	(147 180.7)	123 190.6
Дахин үнэлгээний зөрүү	190 635.7	190 635.7	190 635.7	190 635.7
ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ДҮН	341 505.9	464 696.5	341 505.9	464 696.5
ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ДҮН	342 395.9	464 981.9	342 395.9	464 981.9

Тайлан гаргасан: Аудиторын туслах
Тайлан хянасан: Захирал

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН
САНХҮҮГИЙН ҮР ДҮНГИЙН ТАЙЛАН

СТ-2А

/мян.төг/

ҮЗҮҮЛЭЛТ	2012 он	2013 он	Залруулгын дүн		2013 он Аудитлагдсан тайлан
			Дт	Кт	
Улсын төсвөөс	1 228 358.9	1 575 146.8			1 575 146.8
Төсөвт байгууллагын ажил, үйлчилгээний орлого	16 057.9				
Бусад төсөвт байгууллагаас	75 000.0	69 500.0			69 500.0
Үндсэн бус үйл ажиллагааны орлого		519 524.0			519 524.0
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН	1 319 416.8	2 164 170.8			2 164 170.8
АЖИЛЛАГСАДТАЙ ХОЛБОГДСОН ЗАРДАЛ	947 785.1	1 122 798.8			1 122 798.8
Цалин, хөлс болон нэмэгдэл урамшил	854 190.2	1 006 583.2			1 006 583.2
Нийгмийн хамгааллын шимтгэл	93 594.9	116 215.6			116 215.6
Бусад бараа үйлчилгээний зардал	242 493.6	612 821.8			612 821.8
Бичиг хэргийн зардал	18 704.9	39 632.0			39 632.0
Тээвэр, шатахууны зардал	20 451.4	26 371.3			26 371.3
Шуудан, холбооны зардал	13 864.5	12 188.9			12 188.9
Дотоод томилогтын зардал	14 578.1	143 882.1			143 882.1
Гадаад томилогтын зардал	24 192.0	28 098.4			28 098.4
Ном хэвлэлийн зардал	178.8	36.4			36.4
Сургалт семинарын зардал	4 638.6	4 600.0			4 600.0
Эрдэм шинжилгээний зардал					
Төлбөр хураамж, жижиг татварууд зардал	58 985.6	23 598.7			23 598.7
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний хөлс	763.0	234 138.1			234 138.1
Урсгал засварын зардал	987.7	1 341.1			1 341.1
Галаад зочины зардал	10 290.3	6 156.6			6 156.6
Бусад зардал	2 914.9				
Элэгдлийн зардал	71 943.8	92 778.2			92 778.2
Хөтөлбөр арга хэмжээний зардал	17 663.6	2 035.3			2 035.3
Хөрөнгө оруулалт үндсэн хөрөнгийн					
Татаас	192 748.8				
Нийгмийн хамгааллын зардал	65 906.5	302 117.9			302 117.9
Бусад зардал					
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	1 466 597.6	2 039 773.8			2 039 773.8
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН	(147 180.8)	124 397.0			124 397.0
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДАЛ		1 206.3			1 206.3
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН	(147 180.8)	123 190.7			123 190.7

Тайлан гаргасан: Аудиторын туслалц
Тайлан хянасан: Захирал

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

СТ-3А

/мян.төг/

ҮЗҮҮЛЭЛТ	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагд сан үр дүн	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн
2011 оны 12 сарын 31-нээрх үлдэгдэл				
Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт				
Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл				
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт				
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт				
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз				
Тайлант үеийн үр дүн				
2012 оны 12-р сарын 31-ээрх үлдэгдэл	553 236.6	190 635.7	(402 366.4)	341 505.9
Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт				
Аудитлагдсан дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	553 236.6	190 635.7	(402 366.4)	341 505.9
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт				
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт				
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз				
Тайлант үеийн үр дүн			123 190.7	123 190.7
Аудитлагдсан 2013 оны 12-р сарын 31-ээрх үлдэгдэл	553 236.6	190 635.7	(279 175.7)	464 696.6

Тайлан гаргасан: Аудиторын туслах
Тайлан хянасан: Захирал

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

СТ-4А

/мян.төг/

ҮЗҮҮЛЭЛТ	Өмнөх он	Тайлант он	Залруулгын дүн	Аудитлагдсан тайлан
Улсын төсвөөс	1 128 334.8	1 575 146.8		1 575 146.8
Бусад төсөвт байгууллагаас	175 024.1	69 500.0		69 500.0
Нийгмийн даатгалын сангаас	5 473.9			
Бараа үйлчилгээний орлого	16 947.9	507 273.6		507 273.6
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН	1 325 780.7	2 151 920.4		2 151 920.4
Ажиллагсадтай холбогдсон зардал	956 035.3	1 119 874.0		1 119 874.0
Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	854 868.9	1 007 187.8		1 007 187.8
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	101 166.4	112 686.2		112 686.2
Бусад бараа үйлчилгээний зардал	185 727.7	519 894.1		519 894.1
Бичиг хэргийн зардал	16 830.8	38 187.8		38 187.8
Тээвэр, шатахууны зардал	20 550.3	26 371.3		26 371.3
Шуудан, холбооны зардал	13 864.5	12 188.9		12 188.9
Дотоод томилолтын зардал	14 578.1	143 882.1		143 882.1
Гадаад томилолтын зардал	24 192.0	28 098.4		28 098.4
Ном, хэвлэлийн зардал	178.8	36.4		36.4
Сургалт, семинарын зардал	4 669.6	4 600.0		4 600.0
Эрдэм шинжилгээний зардал				
Төлбөр хураамж, жижиг татварууд	77 539.5	24 270.4		24 270.4
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээ	763.0	234 138.1		234 138.1
Урсгал засварын зардал	1 761.1	2 948.0		2 948.0
Гадаад зочины зардал	10 800.0	5 172.7		5 172.7
Бусад зардал				
Хөтөлбөр арга хэмжээ	17 663.6	2 035.3		2 035.3
Татаас, шилжүүлэг	192 748.8			
Нийгмийн хамгааллын зардал	65 738.5	302 118.0		302 118.0
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН	1 417 913.9	1 943 921.4		1 943 921.4
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	(92 133.2)	207 999.0		207 999.0
Хөрөнгө худалдан авах орлого				
Хөрөнгө худалдан авсан зардал	75 000.0	69 500.0		69 500.0
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	(75 000.0)	(69 500.0)		(69 500.0)
НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ	(167 133.2)	138 499.0		138 499.0
Мөнгө, түүнтэй адитлах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	167 133.2	-		-
Мөнгө, түүнтэй адитлах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	-	138 499.0		138 499.0

Тайлан гаргасан: Аудиторын туслах

Тайлан хянасан: Захирал

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

Ц.Отгонжаргал

Д.Товуудорж

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН 2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН
ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН

/мян.төг/

ҮЗҮҮЛЭЛТ	2013 он				Аудитаар		
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь %	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь %
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	1 649 613.1	1 573 646.8	75 966.3	95.4	1 643 146.8	6 466.3	99.6
НИЙТ ЗАРЛАГЫН ДҮН	1 649 613.1	1 573 646.8	75 966.3	95.4	1 643 146.8	6 466.3	99.6
УРСГАЛ ЗАРДЛЫН ДҮН	1 580 113.1	1 573 646.8	6 466.3	99.6	1 573 646.8	6 466.3	99.6
бараа, үйлчилгээний зардал	1 278 332.9	1 271 528.8	6 804.1	99.5	1 271 528.8	6 804.1	99.5
Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1 007 596.6	1 007 187.8	408.8	100.0	1 007 187.8	408.8	100.0
Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	112 686.2	112 686.2	-	100.0	112 686.2	-	100.0
Бараа, үйлчилгээний бусад зардал	158 050.1	151 654.8	6 395.3	96.0	151 654.8	6 395.3	96.0
Бичиг хэрэг	15 959.5	12 038.3	3 921.2	75.4	12 038.3	3 921.2	75.4
Тээвэр /шатахуун/	22 794.5	26 371.3	(3 576.8)	115.7	26 371.3	(3 576.8)	115.7
Шуудан холбоо	14 930.2	12 188.9	2 741.3	81.6	12 188.9	2 741.3	81.6
Дотоод албан томилолт	14 304.7	13 735.4	569.3	96.0	13 735.4	569.3	96.0
Гадаад томилолтын зардал	25 853.5	28 098.4	(2 244.9)	108.7	28 098.4	(2 244.9)	108.7
Ном хэвлэх авах	564.4	36.4	528.0	6.4	36.4	528.0	6.4
Тээврийн хэрэгсэл татвар	2 350.0	1 395.8	954.2	59.4	1 395.8	954.2	59.4
Төлбөр, хураамж болон бусад зардал	24 777.6	24 270.4	507.2	98.0	24 270.4	507.2	98.0
Гадаад зочины зардал	7 750.0	5 172.7	2 577.3	66.7	5 172.7	2 577.3	66.7
Урсгал засвар	3 168.1	2 948.0	220.1	93.1	2 948.0	220.1	93.1
Сургалт, семинар зохион байгуулах зардал	4 600.0	4 600.0	-	100.0	4 600.0	-	100.0
Биений тамир уралдаан тэмцээний зардал	2 035.3	2 035.3	-	100.0	2 035.3	-	100.0
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээ	18 962.3	18 763.9	198.4	99.0	18 763.9	198.4	99.0
Татаас, урсгал шилжүүлэг	301 780.2	302 118.0	(337.8)	100.1	302 118.0	(337.8)	100.1
Нийгмийн хамгааллын шилжүүлэг	301 780.2	302 118.0	(337.8)	100.1	302 118.0	(337.8)	100.1
Нэг удаагийн тэтгэмж урамшуулал	1 583.7	2 120.0	(536.3)	133.9	2 120.0	(536.3)	133.9
Шагнал урамшуулал	2 100.0	1 901.5	198.5	90.5	1 901.5	198.5	90.5
Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн тэтгэмж	30 629.0	30 629.0	-	100.0	30 629.0	-	100.0
Орон байраар хангах	250 000.0	250 000.0	-	100.0	250 000.0	-	100.0
Бүтцийн өөрчлөлтөөр чөлөөлөгдсөн албан хаагчид олгох нөхөн олговор	17 467.5	17 467.5	-	100.0	17 467.5	-	100.0
ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	1 649 613.1	1 644 646.8	4 966.3	99.7	1 644 646.8	4 966.3	99.7
<i>НД-н сангаас санхүүжих</i>		(712.1)	712.1		(712.1)	712.1	
<i>ЭМД-н сангаас санхүүжих</i>		712.1	(712.1)		712.1	(712.1)	
<i>Төсвөөс санхүүжүүлэх</i>	1 580 113.1	1 575 146.8	4 966.3	99.7	1 575 146.8	4 966.3	99.7
<i>Хөрөнгө оруулалт</i>	69 500.0	69 500.0	-	100.0	69 500.0	-	100.0
Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл							
Мөнгөн хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		138 498.9	(138 498.9)		138 498.9	(138 498.9)	
АЖИЛЛАГСАД БҮГД	124	126	(2)	101.6	126	(2.0)	101.6
Удирдах ажилтан	2	2		100.0	2		100.0
Гүйцэтгэх ажилтан	59	56	3	94.9	56	3.0	94.9
Үйлчлэх ажилтан	63	68	(5)	107.9	68	(5.0)	107.9

Тайлан гаргасан: Аудиторын туслах
Тайлан хянасан: Захирагч

Ойгон хяарсан
Д.Товуудорж

Ц.Отгонжаргал
Д.Товуудорж

Монгол Улсын Үндэсний аудитын газар
Засгийн газрын IV байр
Бага тойруу - 3
Улаанбаатар - 15160
Монгол Улс
Цахим сайт: www.audit.mn
Цахим шуудан: info@audit.gov.mn
Факс: +976-11-329871

“Хийморь Принтинг” ХХК-д хэвлэв.

